

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Θ Ε Μ Α :

**«Ο ρόλος του κράτους στην πορεία του συνεταιριστικού
κινήματος στην Ελλάδα»**

Καθηγήτρια: Ρ. Σταματοπούλου

Σπουδάστριες: Καρβούνη Μαρία

Ρήγα Ελένη

ΠΑΤΡΑ, 2000

3268B

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	ΣΕΛ.
Εισαγωγή	4

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

1. Τι είναι συνεταιρισμός	7
2. Τύποι συνεταιρισμών	10
3. Οικονομική και κοινωνική αποστολή των συνεταιρισμών	11

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

1. Η εφαρμογή τους στις σημερινές συνθήκες	13
2. Ανάλυση των διεθνών αρχών	15
3. Η σημασία των διεθνών αρχών	20

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Η εμφάνιση και η ανάπτυξη των Συνεταιρισμών στην Ελλάδα	21
2. Παραδοσιακές μορφές συνεταιρισμών μέχρι το 1900 ...	22
3. Οι πρώτοι σύγχρονοι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα	26
4. Η δράση των συνεταιρισμών στο πρώτο στάδιο της εφαρμογής τους	28

**ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: Η ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ**

1.	Ο συνεταιρισμός σαν νομικό πρόσωπο	30
2.	Συνεταιρισμοί επαγγελματικοί	31
3.	Μικρομεσαίες μεταποιητικές επιχειρήσεις και Αστικοί Συνεταιρισμοί	35

**ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ**

1.	Δραστηριότητες των γεωργικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα	36
2.	Η δομή του Ελληνικού Συνεταιριστικού Κινήματος	40
3.	Οργάνωση και Διοίκηση Γεωργικών Συνεταιρισμών	44
4.	Μέθοδοι οργάνωσης και προγραμματισμού των Γεωργι- κών Συνεταιρισμών	45
5.	Χρηματοδότηση των Γεωργικών Συνεταιρισμών	50
6.	Ο ρόλος των Γεωργικών Συνεταιρισμών	52

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ: ΑΓΡΟΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

1.	Η αναγκαιότητα του αγροτοβιομηχανικού συνεταιρισμού	55
2.	Τι είναι ο αγροτοβιομηχανικός συνεταιρισμός	55
3.	Οι αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις του Ν. 1541/85 μοχλοί ανάπτυξης	56

**ΜΕΡΟΣ ΕΒΔΟΜΟ: Ο ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΥΣ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ ΚΑΙ Η ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ**

1.	Γενικά	59
2.	Στην Ελλάδα	63

ΜΕΡΟΣ ΟΓΔΟΟ: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

1.	Η ψήφιση του νόμου 602/1914	66
2.	Η μετα-μικρασιατική καταστροφή περίοδος	67
3.	Η κατοχική περίοδος	68
4.	Η μεταπολεμική περίοδος	68

ΜΕΡΟΣ ΕΝΑΤΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ: ΕΛΕΓΧΟΣ - ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

1.	Έλεγχος και εποπτεία σύμφωνα με τον Ν. 2169/93	71
2.	Κίνητρα για την ανάπτυξη συνεταιρισμών	73
3.	Κίνητρα και οικονομικές ενισχύσεις - φοροαπαλλαγές σύμφωνα με τον Ν. 2169/93	75

ΜΕΡΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1.	Συμπεράσματα για το ρόλο του κράτους	79
2.	Προτάσεις	81
	Βιβλιογραφία	84

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία που εκπονήθηκε με πολλή προσοχή και σεβασμό, προς το σοβαρό αυτό θέμα του ρόλου του κράτους στην πορεία του συνεταιριστικού κινήματος στην Ελλάδα, αποτελείται από 11 μέρη.

Κάθε μέρος αυτής της εργασίας, προσπαθεί να δώσει μερικές αναφορές, άλλοτε περιληπτικές και άλλοτε κάπως λεπτομερείς, για ορισμένες έννοιες ή ζητήματα που έχουν σχέση με το Συνεταιρισμό πολύπλευρα.

Το πρώτο μέρος, επιχειρεί να κατανοήσει τη σημασία και το περιεχόμενο του Συνεταιρισμού. Αφού προσπαθεί να δώσει ένα ορισμό της έννοιας "Συνεταιρισμός", μέσα από μερικά γνωρίσματα αυτού, ορίζει το περιεχόμενο των Συνεταιρισμών αναλύοντας την κοινωνική και οικονομική αποστολή τους.

Το δεύτερο μέρος, αναφέρεται στις Διεθνείς Συνεταιριστικές Αρχές που πρέπει να διέπουν όλους τους Συνεταιρισμούς, επιχειρώντας μία μικρή αναδρομή στην εμφάνιση και την τελική διατύπωσή τους, το 1966. Μετά, προχωρεί σε μία σύντομη αλλά περιεκτική ανάλυση κάθε μίας από αυτές και τονίζει τη σημασία τους και το ρόλο τους στην παγκόσμια συνεταιριστική δράση.

Το τρίτο μέρος, αποτελεί μία αναφορά στην ιστορική εξέλιξη του συνεργατισμού στην Ελλάδα. Ξεκινώντας από μια καταγραφή ορισμένων μορφών συνεργατισμού που εμφανίστηκαν κατά καιρούς στον Ελλαδικό χώρο, συνεχίζει με μία λεπτομερή αναφορά στη λειτουργία και οργάνωση ορισμένων παραδοσιακών μορφών Συνεταιρισμού μέχρι το 1900. Τέλος,

καταλήγει με την εμφάνιση και ανάπτυξη των πρώτων σύγχρονων Συνεταιρισμών στην Ελλάδα τον 20^ο αιώνα.

Το τέταρτο μέρος, δίνει μια νομική περιγραφή του θεσμού των συνεταιρισμών στην Ελλάδα. Καθορίζει το νομικό πρόσωπο που χαρακτηρίζει τους Συνεταιρισμούς και αναλύει τη νομική συγκρότηση και οργάνωση των επαγγελματικών και αστικών συνεταιρισμών, σύμφωνα με το Νόμο 1667/86.

Στο πέμπτο μέρος της εργασίας, γίνεται εκτενής αναφορά στη διάρθρωση και λειτουργία των Ελληνικών Αγροτικών Συνεταιρισμών. Αναφέρονται κατ' αρχήν, οι κύριες δραστηριότητες των Γεωργικών Συνεταιρισμών και αναλύονται περιληπτικά. Κατόπιν, δίνεται μια αρκετά κατατοπιστική παρουσίαση της δομής της Ελληνικής Συνεταιριστικής πυραμίδας, από τους Πρωτοβάθμιους Συνεταιρισμούς έως την κορυφή της πυραμίδας την ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. Επίσης, σε αυτό το πέμπτο μέρος υπάρχει και η αναφορά στην οργάνωση και τη διοίκηση των Γεωργικών Συνεταιρισμών, καθώς και στους τρόπους προγραμματισμού που μπορούν αυτοί να ακολουθήσουν, με σκοπό να έχουν καλύτερη και αποδοτικότερη παραγωγή προϊόντων. Τέλος, παρουσιάζονται τα προβλήματα και οι ανάγκες χρηματοδότησης των Συνεταιρισμών που μπορούν να καλυφθούν με ορισμένους τρόπους, ενώ επισημαίνεται και ο ρόλος των Γεωργικών Συνεταιρισμών στις σημερινές συνθήκες.

Το έκτο μέρος, κάνει μία μικρή, αλλά χρήσιμη, αναφορά πάνω στην πιο προχωρημένη μορφή Αγροτικού Συνεταιρισμού, καταδεικνύοντας την αναγκαιότητα ίδρυσης και λειτουργίας των Αγροτοβιομηχανικών

Συνεταιρισμών, ιδιαίτερα στις παρούσες συνθήκες ενός ανελέητου ανταγωνισμού πάσης φύσεως.

Το έβδομο μέρος και το πιο σπουδαίο της εργασίας μας προχωρά σε μία γενική αναφορά του κρατικού παρεμβατισμού στους συνεταιρισμούς και η άσκηση εποπτείας και ελέγχου από την αρχή της εμφάνισής τους στην Ευρώπη και στη συνέχεια στην Ελλάδα.

Στο όγδοο μέρος προσπαθούμε να παρουσιάσουμε την εξέλιξη της συνεταιριστικής νομοθεσίας στην Ελλάδα από την ψήφιση του πρώτου Συνεταιριστικού νόμου 602/1914 .

Στο ένατο μέρος προχωράμε στην ανάλυση των συνεταιριστικών νόμων.

Στο δέκατο μέρος προσπαθούμε να αναλύσουμε το συνεταιριστικό νόμο 2169/93. Γράφουμε για τα κίνητρα και την ανάπτυξη των συνεταιρισμών και για τις οικονομικές φοροαπαλλαγές του νόμου αυτού.

Στο ενδέκατο και τελευταίο μέρος της εργασίας που εκπονήθηκε, παραθέτουμε ορισμένα συμπεράσματα που προκύπτουν από την εργασία αυτή και υποβάλουμε ορισμένες χρήσιμες προτάσεις για την καλύτερη και δημιουργικότερη παρουσία των συνεταιρισμών.

«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

Μέρος Πρώτο

Η σημασία και το περιεχόμενο του Συνεταιρισμού

1. Τι είναι Συνεταιρισμός.

Ο "Συνεταιρισμός" είναι μία έννοια που δεν μπορεί εύκολα να οριστεί επαρκώς και με ακρίβεια, γιατί περιέχει πολλές παραμέτρους και όποις στο παρελθόν επιχειρούσε να ορίσει το "Συνεταιρισμό", το έκανε βλέποντάς τον από διαφορετική οπτική γωνία. Τα χαρακτηριστικά και οι τύποι των Συνεταιρισμών ποικίλλουν τόσο, που δεν μπορεί κανείς να δώσει τον ορισμό που να καλύπτει και να ανταποκρίνεται στο πραγματικό τους περιεχόμενο και ταυτόχρονα να γίνεται απ' όλους παραδεκτός. Ο κάθε μελετητής ή θεωρητικός του συνεργατισμού, ξεκινάει από τις δικές του προσωπικές κοινωνικο-οικονομικές και πολιτικές αντιλήψεις και δίνει έμφαση στο ένα ή στο άλλο χαρακτηριστικό του Συνεταιρισμού, ανάλογα με τις ιδιότητες που θεωρεί θεμελιώδεις.

Κατά το παρελθόν, πάμπολλοι μελετητές και καθηγητές προσπάθησαν να ορίσουν το "Συνεταιρισμό". Οι ορισμοί τους ξεκινούσαν συνήθως από την ίδια βάση, δηλαδή ότι είναι ενώσεις προσώπων που προσπαθούν μέσα από μία κοινή προσπάθεια να πετύχουν κάποιους σκοπούς, κυρίως οικονομικούς. Αλλά οι ορισμοί διαφέρουν ως προς τον τρόπο οργάνωσης ή τα μέσα των Συνεταιρισμών, βλέποντας όπως είπαμε το φαινόμενο "Συνεταιρισμός" από διαφορετική κοινωνικοπολιτική γωνία.

Άλλοι βλέπουν κυρίως τη νομική πλευρά του ζητήματος, άλλοι την οικονομική μόνο, ενώ μερικοί το βλέπουν και από την κοινωνική του διάσταση.

Και στην Ελλάδα το ίδιο φαινόμενο υπάρχει. Όσοι ασχολήθηκαν συστηματικά και έγραψαν για το "Συνεταιρισμό", έδωσαν το δικό τους ορισμό. Ο καθηγητής Δ. Καλιτσουνάκης ορίζει το "Συνεταιρισμό" ως "ελεύθερη και ισότιμη τοπική, προσωπική ένωση ασθενών οικονομικά ατόμων, προς αυτοβοήθεια, με την από κοινού διεξαγωγή επιχειρήσεως, από την οποία ωφελούνται ανάλογα με τη συναλλαγή τους με αυτή". Ο Θ. Τζωρτζάκης, μεγάλη μορφή του ελληνικού συνεργατισμού, δίνει έμφαση στο ομοειδές της δημιουργούμενης δύναμης και γράφει: "Ο Συνεταιρισμός είναι όργανο αυτοβοήθειας ασθενών οικονομικά προσώπων, δημιουργούμενος με την ένωση των μικρών κατά μέρους δυνάμεων σε μία μεγάλη ομοειδή δύναμη, που τίθεται στη διάθεση του καθενός για την καλύτερη άσκηση της επαγγελματικής και της οικιακής του οικονομίας".

Αλλά και οι Νόμοι για τους Συνεταιρισμούς διαφέρουν. Ο Νόμος 602/1915, όριζε το "Συνεταιρισμό" ως "εταιρεία η οποία έχει κεφάλαιο μεταβλητό, αποτελείται από συνεταίρους των οποίων ο αριθμός είναι επίσης μεταβλητός και επιδιώκει με τη συνεργασία των υνεταίρων, την προαγωγή της ιδιωτικής οικονομίας καθενός από αυτούς". Ο Νόμος 921/1979 έδινε τον εξής ορισμό για το "Γεωργικό Συνεταιρισμό": "Γεωργικός Συνεταιρισμός είναι ιδιότυπη εταιρεία που αποτελείται από πρόσωπα ασχολούμενα κατά κύριο ή δευτερεύον επάγγελμα με τη γεωργία, έχει μεταβλητό κεφάλαιο και αριθμό μελών και αποσκοπεί με την

ισότιμη συνεργασία και αμοιβαία βοήθεια των συνεταιρών, στην εξυπηρέτηση και προαγωγή της ιδιωτικής τους οικονομίας. Ο Γεωργικός Συνεταιρισμός αποβλέπει ακόμα και στην εξύψωση του κοινωνικού, επαγγελματικού και πολιτιστικού επιπέδου των μελών του, ως γεωργών". Τέλος, ο Νόμος 1541/1985 για τις "Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις" ορίζει: "Αγροτικός Συνεταιρισμός είναι εκουσία ένωση αγροτών, η οποία έχει σκοπό την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη, με την ισότιμη συνεργασία και την αμοιβαία βοήθεια των μελών, μέσα σε μία κοινή επιχείρηση".

Εμείς, δεν θα προσπαθήσουμε να δώσουμε έναν άλλο ορισμό του "Συνεταιρισμού", αλλά θα προσπαθήσουμε να παραθέσουμε ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των "Συνεταιρισμών". Κατά τη γνώμη μας τα γνωρίσματα αυτά είναι: 1) Είναι μαζικές ενώσεις των αγροτών, για την υπεράσπιση των οικονομικών τους συμφερόντων από την εκμετάλλευση των μεγάλων καπιταλιστών και για τη βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και εκπολιτιστικής τους κατάστασης. 2) Είναι συλλογικές επιχειρήσεις, που λειτουργούν με βάση τους οικονομικούς όρους του καπιταλισμού. 3) Είναι μέσα πάλης των αγροτών για τις οικονομικές, επαγγελματικές και εκπολιτιστικές διεκδικήσεις τους. 4) Είναι ενώσεις που ιδρύονται εθελοντικά και λειτουργούν δημοκρατικά. 5) Βασικά μέσα για την επίτευξη των σκοπών τους, είναι η αμοιβαία βοήθεια και η αλληλεγγύη των μελών τους. 6) Ο αριθμός των μελών δεν είναι περιορισμένος και είναι μεταβλητός. 7) Τα κεφάλαιά τους δημιουργούνται βασικά από προσωπικές εισφορές των μελών τους".

2. Τύποι Συνεταιρισμών.

Η κατάταξη των διαφόρων Συνεταιρισμών σε τύπους, αποτελεί μια παρόμοια κατάσταση με αυτή του ορισμού του "Συνεταιρισμού". Παρουσιάζεται και εδώ το φαινόμενο, να υπάρχει μια διάσταση απόψεων και επιχειρημάτων, στο να βρεθεί ένας κοινός τρόπος κατάταξης και τυποποίησης των Συνεταιρισμών. Οι κατά καιρούς διάφοροι μελετητές και συγγραφείς έδωσαν τη δική τους κατάταξη, βασιζόμενοι φυσικά σε διαφορετικά κριτήρια κατάταξης. Τα κυριότερα από αυτά τα κριτήρια ήταν ο χώρος δραστηριοποίησής τους, το κύριο αντικείμενό τους, η νομική μορφή τους, ο τρόπος ίδρυσής τους, οι ομάδες ανθρώπων που εξυπηρετούν κ.λ.π.

Αν λάβουμε κύρια υπόψη μας το κριτήριο του χώρου δραστηριοποίησης, μία εύλογη διάκριση θα ήταν σε τοπικούς, περιφερειακούς, εθνικούς και διεθνείς Συνεταιρισμούς. Με το κύριο αντικείμενό τους ως βασικό κριτήριο, θα τους ξεχωρίζαμε σε Συνεταιρισμούς παραγωγής οι οποίοι παράγουν κάποια προϊόντα, σε Συνεταιρισμούς προμήθειας με σκοπό τον εφοδιασμό των μελών τους με παραγωγικά μέσα, σε Συνεταιρισμούς εμπορίας, σε Συνεταιρισμούς προσφοράς υπηρεσιών με σκοπό τη διευκόλυνση των μελών τους σε διάφορα μέσα κ.λ.π. Ο τρόπος ίδρυσης, είναι ένα κριτήριο που χωρίζει τους Συνεταιρισμούς σε ελεύθερους και σε αναγκαστικούς. Οι πρώτοι ιδρύονται με την ελεύθερη βούληση των μελών τους και οι δεύτεροι με ειδικούς Νόμους.

Τέλος, ανάλογα με τις ομάδες που εξυπηρετούν, οι Συνεταιρισμοί θα διακρίνονταν σε: α) Αγροτικούς, όπου κύριο μέλημά τους είναι η

παραγωγή, μεταποίηση, διάθεση και χρηματοδότηση των αγροτικών προϊόντων με τους καλύτερους όρους και συνθήκες. β) Καταναλωτικούς, όπου ομάδες καταναλωτών επιδιώκουν να εφοδιάζουν τα μέλη τους και το ευρύτερο κοινό με φθηνά και καλά καταναλωτικά αγαθά. γ) Συνεταιρισμούς Εργατών, όπου προσπαθούν να παράγουν βιομηχανικά ή βιοτεχνικά προϊόντα και να τα διαθέτουν στην αγορά. Βλέπουμε λοιπόν, ότι η τυπολογία των Συνεταιρισμών ποικίλλει και δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει κάποιος καθιερωμένος και κοινά αποδεκτός τρόπος ταξινόμησης των Συνεταιρισμών.

3. Οικονομική και κοινωνική αποστολή των Συνεταιρισμών

Ο Συνεταιρισμός σαν ένα σύστημα κοινωνικο-οικονομικό, έχει και οικονομική και κοινωνική διάσταση. Οικονομικά, όπως είπαμε, προσφέρει στα μέλη του τη βελτίωση του εισοδήματός τους, μέσα από μια σειρά διαδικασιών, όπου ενεργεί ομαδικά και οργανωμένα, επιτυγχάνοντας καλύτερους και ευκολότερους τρόπους χρηματοδότησης, παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων, επηρεάζοντας όλες τις μορφές συναλλαγών. Η μείωση κόστους παραγωγής, οι καλύτεροι όροι συναλλαγών και η συμπίεση του κέρδους των μεσαζόντων, οδηγούν στην καλύτερη προσφορά προϊόντων στην αγορά, καθώς λειτουργούν εξυγιαντικά στις συναλλαγές. Ο Συνεταιρισμός ακόμα έχει και την έννοια της συνεχούς λειτουργίας ανεξαρτήτως προσώπων - μελών, σε αντίθεση με τις μικρόμεσαίες επιχειρήσεις, όπου η λειτουργία τους είναι συνυφασμένη με τον ιδιοκτήτη. Στο Συνεταιρισμό τα πρόσωπα (Διοικήσεις, αλλά και μέλη)

αλλάζουν. Ο Συνεταιρισμός όμως συνεχίζει να λειτουργεί (εφόσον τα μέλη το επιθυμούν) και να προσφέρει οικονομικά.

Αλλά και η κοινωνική διάσταση του Συνεταιρισμού είναι σπουδαία. Στο Συνεταιρισμό καλλιεργείται η συλλογικότητα, η ευθύνη, αναπτύσσονται οι στενές διαπροσωπικές σχέσεις και η κοινωνική προσφορά, ενώ ο ατομικισμός αντικαθίσταται από τη συλλογική προσπάθεια και τη δημοκρατική οργάνωση.

Από τη φύση του ο Συνεταιρισμός λειτουργεί σαν σχολείο, στο οποίο καλλιεργείται το αίσθημα ευθύνης με τη διοίκηση των κοινών, γίνεται κατανοητή η ανάγκη σεβασμού κάθε γνώμης και η αποδοχή των αποφάσεων της πλειοψηφίας. Έτσι, ο Συνεταιρισμός αποτελεί πεδίο ανάδειξης της προσωπικότητας κάθε μέλους και για τη διάκριση εκείνων που αναγνωρίζονται ως ηγέτες, με βάση την κοινή γνώμη και εκτίμηση του ήθους, της εντιμότητας και της ικανότητας.

Επίσης, και η εκπαίδευση αποτελεί σημαντικό στοιχείο στον κοινωνικό ρόλο των Συνεταιρισμών, αφού τόσο τα μέλη του όσο και το ευρύτερο κοινό της περιοχής, επιμορφώνονται πάνω στις αρχές και τις μεθόδους του συνεργατισμού. Αυτή η προσφορά, όμως επεκτείνεται και στη γενικότερη μόρφωση των μελών, ώστε πέρα από την αύξηση του εισοδήματός τους να ανεβαίνει και το μορφωτικό - και κατ' επέκταση πολιτιστικό τους επίπεδο.

Μέρος Δεύτερο

Οι συνεταιριστικές αρχές

1. Η εφαρμογή τους στις σημερινές συνθήκες

Οι συνεταιριστικές αρχές, που καθιέρωσαν οι δίκαιοι σκαπανείς του Ροτσντέηλ πριν από 149 χρόνια, αποτέλεσαν την βάση για την εξέλιξη και ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος παγκόσμια. Οι αρχές αυτές, παρά την τόσο μακρόχρονη διαδρομή του συνεταιριστικού κινήματος, άντεξαν και παραμένουν οι ηματοδοτές για την παραπέρα πορεία του.

Όμως, από το 1844, που ιδρύθηκε ο Συνεταιρισμός του Ροτσντέηλ και μέχρι σήμερα, έχουν αλλάξει πολλά πράγματα. Οι Συνεταιρισμοί καλύπτουν και άλλες δραστηριότητες, όπου η συλλογική οικονομική δράση είναι δυνατή και υπόσχεται καλύτερα αποτελέσματα από την ατομική. Υπάρχει πλέον μεγάλη πληθώρα τύπων Συνεταιρισμών, που δημιουργεί ιδιομορφίες και διαφοροποιήσεις στη λειτουργία τους. Έτσι, τέθηκε το ζήτημα του επαναπροσδιορισμού των συνεταιριστικών αρχών.

Υπήρξαν αρκετές συζητήσεις από θεωρητικούς, συνέδρια, μετατροπές και συστάσεις επιτροπών για το θέμα αυτό και το 1966, στο 23^ο συνέδριο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης, διατυπώθηκε ένα τελικό κείμενο αρχών, που πρέπει να διέπει κάθε είδους Συνεταιρισμό. Οι αρχές αυτές είναι έξι (6) και ορίζουν ότι:

1) Η συμμετοχή μελών σε ένα Συνεταιρισμό πρέπει να είναι εθελοντική, χωρίς τεχνητούς προσδιορισμούς από οποιοδήποτε κοινωνικές, πολιτικές ή θρησκευτικές διακρίσεις.

2) Οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις είναι δημοκρατικές οργανώσεις, όπου οι υποθέσεις τους κατευθύνονται από πρόσωπα εκλεγμένα ή οριζόμενα, με τρόπο αποδεκτό από τα άλλα μέλη. Κάθε άτομο δικαιούται μιας ψήφου.

3) Οι Συνεταιριστικές μερίδες πρέπει να απολαμβάνουν μόνο ένα περιορισμένο τόκο.

4) Πλεονάσματα και αποταμιεύσεις, αν υπάρχουν, προερχόμενα από τις δραστηριότητες του Συνεταιρισμού, ανήκουν στα μέλη του και πρέπει να διαθέτονται έτσι, ώστε να αποφεύγεται το να ωφελείται ένα μέλος σε βάρος των άλλων.

5) Όλες οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις πρέπει να φροντίζουν για την εκπαίδευση των μελών, των στελεχών των μελών και των υπαλλήλων τους γενικά, στις αρχές του συνεργατισμού τόσο τις οικονομικές όσο και τις δημοκρατικές.

6) Όλοι οι Συνεταιρισμοί, για να εξυπηρετούν καλύτερα τα συμφέροντα των μελών τους και των κοινωνιών τους, πρέπει να συνεργάζονται ενεργά και με κάθε πρακτικό τρόπο, με άλλους Συνεταιρισμούς σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Το συνέδριο ενέκρινε τη μεταρρύθμιση αυτή, διευκρινίζοντας ότι αυτή "δεν παρουσιάζει αναθεώρηση αυτών των αρχών, αλλά ένα νέο ορισμό ο οποίος ταυτόχρονα είναι πιο συγκεκριμένος και εύκαμπτος, μπροστά στην εξέλιξη της οικονομίας και της ευθύνης του πεδίου δράσης των Συνεταιρισμών".

2. Ανάλυση των διεθνών αρχών.

Η λιγόλογη και συνεκτική διατύπωση των διεθνών αρχών του συνεργατισμού, περικλείει μέσα της τη φιλοσοφία και την πρακτική του πολυσύνθετου κοινωνικο-οικονομικού συνεταιριστικού θεσμού, ο οποίος φιλοδοξεί να προσφέρει οικονομικά και κοινωνικά οφέλη στα μέλη των διαφόρων Συνεταιρισμών και έμμεση συνδρομή και εξυπηρέτηση στο κοινωνικό σύνολο.

Μία σύντομη, αλλά περιεκτική ανάλυση των διεθνών αρχών, θα επιτρέψει να κατανοήσουμε τη σημασία και το περιεχόμενο των Συνεταιρισμών, στις σημερινές συνθήκες.

α) Πρώτη αρχή: Ελευθερία εισόδου - εξόδου.

Η αρχή της ελευθερίας εισόδου - εξόδου των μελών ενός Συνεταιρισμού, βασίζεται στους σκοπούς που επιδιώκει το συνεταιριστικό κίνημα, όπου δε νοείται σε καμία περίπτωση, η δημιουργία εμποδίων στην είσοδο και στην έξοδο κάποιου από ένα Συνεταιρισμό. Η άσκηση πίεσης, τόσο σε αυτούς που θα ήθελαν να μπουν όσο και σε αυτούς που θα ήθελαν να φύγουν, αντίκειται στη συνεργασία και στην ομόνοια, στοιχεία απαραίτητα για την πρόοδο του συνεταιριστικού κινήματος. Το νόημα της εγγραφής ενός μέλους στο Συνεταιρισμό, πρέπει να είναι η επιθυμία του να συνεργαστεί αρμονικά με τα άλλα μέλη για να πετύχουν όλοι μαζί αποτελέσματα επιθυμητά. Επομένως, κάθε εγγραφή μέλους στο Συνεταιρισμό, πρέπει να είναι αποτέλεσμα μιας αβίαστης προσωπικής του επιλογής. Ωστόσο, παρά αυτή τη γενική αρχή της απρόσκοπτης εισόδου - εξόδου μελών, είναι δυνατό να συμπεριληφθούν σε συνεταιριστικά καταστατικά, όροι και προϋποθέσεις για εισδοχή ή αποχώρηση μελών,

προκειμένου να προφυλάσσεται ο Συνεταιρισμός από ανεπιθύμητες καταστάσεις, όπως υπερβολικός αριθμός μελών ή αποχώρηση μελών με ανειλημμένες υποχρεώσεις.

Σε αυτή την αρχή της "ανοικτής πόρτας" όπως λέγεται, περιλαμβάνονται η ουδετερότητα και η διατήρηση αποστάσεων του Συνεταιρισμού σε θέματα, που θα ήταν ενδεχομένως σημεία τριβής και οξύτητας μεταξύ των μελών, όπως οι πολιτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις. Άλλωστε, υπήρξε η αρχή της πολιτικής και θρησκευτικής ουδετερότητας στα πρώτα χρόνια των Συνεταιρισμών (δίκαιοι σκαπανείς του Ροτσντέηλ), αρχή όμως που εγκαταλείφθηκε τα τελευταία χρόνια, καθώς οι Συνεταιρισμοί ήταν αδύνατο να μην παίρνουν θέση πάνω σε σοβαρά πολιτικά ζητήματα, π.χ. ειρήνη, αφοπλισμός, ανθρώπινα δικαιώματα κ.λ.π. Παρ' όλα αυτά, οι Συνεταιρισμοί δε νοείται να ανήκουν ή να επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα από πολιτικά κόμματα. Αυτό, θα δημιουργούσε τεχνητούς περιορισμούς για εισδοχή νέων μελών, πράγμα που θα αντιστρατευόταν με την αρχή της "ανοικτής πόρτας".

β) Δεύτερη αρχή: Δημοκρατική Διοίκηση

Η αρχή της δημοκρατικής διοίκησης θέτει σαν βάση, το ότι κάθε μέλος έχει δικαίωμα μιας ψήφου. Δίνει δηλαδή κεφαλαιώδη σημασία στον άνθρωπο, που έχει ίσα δικαιώματα στη λήψη αποφάσεων. Σε αυτό το σημείο, ο Συνεταιρισμός διαφέρει από τις συνήθεις εταιρείες κεφαλαίου, όπως την Ανώνυμη Εταιρεία, όπου το ποσοστό κεφαλαίου έχει τη βαρύνουσα σημασία στο θέμα ψήφος. Επίσης, η κεφαλαιώδης αυτή αρχή ορίζει, ότι τις υποθέσεις του Συνεταιρισμού τις διαχειρίζονται εκλεγμένα συμβούλια και όχι διορισμένα, θέτοντας ασφαλιστική δικλείδα στη σωστή,

δημοκρατική και εποικοδομητική οργάνωση και διοίκηση των Συνεταιρισμών. Ωστόσο και αυτή η αρχή του "ένας άνθρωπος μία ψήφος" παρουσιάζει προβλήματα, όταν έχουμε να κάνουμε με δευτεροβάθμιες (Ενώσεις Συνεταιρισμών) και τριτοβάθμιες (Κεντρικές Ενώσεις) Συνεταιριστικές Οργανώσεις, όπου η σύνθεσή τους έχει να κάνει με πολλούς και διαφορετικού μεγέθους και είδους Συνεταιρισμούς. Σε αυτή την περίπτωση, στο θέμα της λήψης αποφάσεων υπάρχει ένα πιο σύνθετο σύστημα ψηφοφορίας, ανάλογα με τον αριθμό των μελών κάθε Συνεταιρισμού κ.λ.π.

γ) τρίτη αρχή: Περιορισμένη αμοιβή κεφαλαίου.

Σκοπός της αρχής αυτής, ότι ο Συνεταιρισμός επιδιώκει να ωφελεί οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά τα μέλη του, μέσα από την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας τους και όχι από την αξιοποίηση του κεφαλαίου που διέθεσαν. Η κάθε συνεταιριστική μερίδα, αποτελεί μόνο την αρχή της ενεργοποίησης της συνεργασίας, από την οποία προσδοκούνται τα όποια ωφέλη. Εξάλλου, αυτή η περιορισμένη αμοιβή του κεφαλαίου, αποτελεί ένα ακόμη σημείο διαφοροποίησης από τις εταιρείες κεφαλαίου, στις οποίες συνήθως οι μέτοχοι προσδοκούν τη μεγαλύτερη δυνατόν αμοιβή των κεφαλαίων τους με τη μορφή των μερισμάτων. Εξαίρεση μόνο αποτελούν σε αυτή την αρχή οι Πιστωτικοί Συνεταιρισμοί, όπου για να επιβιώνουν αναγκάζονται να ορίζουν ένα ποσοστό τόκου που καταβάλλουν στα μέλη τους, που συνήθως δεν είναι ανώτερο από το συνηθισμένο της ελεύθερης αγοράς.

δ) Τέταρτη αρχή: Διάθεση πλεονασμάτων.

Ο Συνεταιρισμός σαν οικονομική οργάνωση, αποσκοπεί στη δημιουργία ωφελημάτων για τα μέλη του. Αλλιώς, δε θα υπήρχε και σκοπός ίδρυσής του. Τα οικονομικά ωφέλη που συνήθως προκύπτουν, πρέπει σύμφωνα με αυτή την αρχή να διανέμονται με απόφαση των μελών, είτε στην περαιτέρω ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του Συνεταιρισμού (η πιο συνήθης περίπτωση), είτε στην παροχή κοινών υπηρεσιών, είτε τέλος στη διανομή τους στα μέλη, ανάλογα με τις συναλλαγές τους προς την οργάνωση. Με τον τρόπο αυτό, επιβραβεύονται τα μέλη εκείνα, που είχαν έντονη την παρουσία τους στη συνεταιριστική λειτουργία και προσέφεραν στις υπηρεσίες του Συνεταιρισμού. Αλλά, όπως αναφέραμε, η συνήθης τακτική των Συνεταιρισμών, είναι να διαθέτουν τα πλεονάσματα σε επενδύσεις και επεκτάσεις των δραστηριοτήτων τους. Και αυτό, γιατί τα καθαρά περιουσιακά στοιχεία μπορούν να χρησιμοποιούνται και από τα μελλοντικά μέλη και να κληροδοτούνται στους επερχόμενους.

ε) Πέμπτη αρχή: Εκπαιδευτική λειτουργία.

Ο Συνεταιρισμός σαν συλλογική οργάνωση ανθρώπων, που επιδιώκουν συγκεκριμένους σκοπούς, απαιτεί τη συλλογική και συνειδητή συμμετοχή τους. Ο Συνεταιρισμός απαιτεί από τα μέλη του να αποδεχτούν νέες ιδέες, νέα μέσα σκέψης και δράσης, νέους κανόνες καθοδήγησης. Για την απόκτηση όλων αυτών απαιτείται επιμόρφωση που αποκτιέται με την εκπαίδευση. Η εκπαίδευση λοιπόν, συνιστά μια αρχή που αποτέλεσε θεμέλιο λίθο στο συνεταιριστικό κίνημα από την πρώτη μέρα ίδρυσής του. Όλοι οι θεωρητικοί του συνεργατισμού έδωσαν και δίνουν, ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη της εκπαιδευτικής λειτουργίας και

επιμόρφωσης των μελών του Συνεταιρισμού, των διοικήσεων, των διαχειριστών και των συνεταιριστικών στελεχών. Η επιμόρφωση, είναι το μόνο μέσο ανύψωσης του πνευματικού επιπέδου του ανθρώπου και ο Συνεταιρισμός σαν μια ανθρωποκεντρική οργάνωση, πρέπει να επιβάλλεται να προνοεί για τη συνεχή εκπαίδευση των μελών του, πάνω στις αρχές και τις μεθόδους του συνεργατισμού, τόσο τις οικονομικές όσο και τις δημοκρατικές.

στ) Έκτη αρχή: Διασυνεταιριστική συνεργασία.

Αυτή η αρχή, έχει να κάνει με την ανάγκη της συνεργασίας των Συνεταιρισμών σε τοπικό, εθνικό ή ακόμα και σε διεθνές επίπεδο. Και η ανάγκη αυτής της συνεργασίας, πηγάζει μέσα από την ίδια την έννοια του "Συνεταιρισμού", όπου η αλληλεγγύη και η αλληλοβοήθεια αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία. Οι Συνεταιρισμοί λοιπόν, μπορούν και πρέπει να συνεργάζονται με σκοπό να μεγιστοποιούν τα θετικά αποτελέσματα, βασιζόμενοι στην κοινή δράση και στους κοινούς στόχους. Έτσι, οι τοπικοί Συνεταιρισμοί κοινού ενδιαφέροντος π.χ. Γεωργικοί, συγκροτούν νέους Συνεταιρισμούς σε ευρύτερο χώρο, τους δευτεροβάθμιους (Ενώσεις Συνεταιρισμών) και αυτές τριτοβάθμιους (Κεντρικές Ενώσεις Συνεταιρισμών), που έχουν ως ακτίνα δράσης τους όλη την χώρα.

Ακόμα, πάνω στην αρχή του Intercooperation, η συνεργασία των Συνεταιρισμών είναι εφικτή και στο διεθνή χώρο, όπου οι αρχές που τους διέπουν είναι κοινές. Πάνω σε αυτή τη βάση, έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώνουν και την παγκόσμια συνεταιριστική κίνηση.

3. Η σημασία των διεθνών αρχών

Οι διεθνείς αρχές του συνεταιριστικού κινήματος, όπως αυτές διατυπώθηκαν στο συνέδριο της Δ.Σ.Ε. το 1966 στη Βιέννη, αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία που πρέπει να έχουν οι Συνεταιρισμοί κάθε είδους και που τους διαφοροποιούν από άλλες μορφές κοινής οργανωμένης δράσης των ανθρώπων. Κάθε Συνεταιρισμός πρέπει να ακολουθεί το πνεύμα αυτών των αρχών και να κινείται μέσα στο πλαίσιο που αυτές χαράζουν. Ακόμα, οι διεθνείς αρχές επιτρέπουν τον προσδιορισμό ενός πλαισίου, πάνω στο οποίο θα κινείται τόσο η συνεταιριστική νομοθεσία όσο και η συνεταιριστική πρακτική στο διεθνή χώρο. Η Δ.Σ.Ε. μπορεί να διαγράψει κάποια Συνεταιριστική Οργάνωση εθνικού επιπέδου, αν κρίνει ότι τα μέλη αυτής καταστρατηγούν και καταλύουν κάποια από τις αρχές, που αυτή έχει καθορίσει. Η διαγραφή συνήθως έχει στην αρχή μόνο ηθικές επιπτώσεις, που αργότερα μπορεί να μετατραπούν και σε οικονομικές, σε ότι αφορά τη διασυνεταιριστική συνεργασία στο διεθνή χώρο.

Μέρος Τρίτο

Η ιστορική εξέλιξη του Συνεταιρισμού στην Ελλάδα

1. Η εμφάνιση και η ανάπτυξη των Συνεταιρισμών στην Ελλάδα.

Καθώς η έννοια της συνεργασίας είναι πανάρχαια, μπορούμε να πούμε ότι από την αρχαία Ελλάδα εμφανίζονται συνεργασίες σε ποικιλία μεγέθους και φύσης, αρχίζοντας από τις Αμφικτυονίες και τις αρχαίες Συμπολιτείες. Παρ' όλα αυτά, η πολυκύμαντη ιστορία του Ελληνικού λαού και οι δύσκολες περίοδοι από τις οποίες πέρασε, δεν άφησαν πάντοτε τα ιστορικά σημάδια των ειρηνικών επιτευγμάτων, από την κοινωνική ζωή και την οικονομική συνεργασία.

Έτσι, μόνο σποραδικά ανακαλύπτονται κάποιες μορφές συνεργατισμού, από τη σύνδεσή τους με την ερμηνεία ορισμένων ιστορικοπολεμικών γεγονότων. Η Ελληνική οικονομική ζωή ήταν γεμάτη από ποικιλόμορφες συνεργασίες. Μερικές από αυτές ήταν:

α) Οι συνεργατικές των κτιστών στα "μαστοροχώρια" της Ηπείρου. Δημιουργούσαν συνεργεία αναλαμβάνοντας το κτίσιμο κατοικιών στις πόλεις.

β) Συνεταιρισμοί κτηνοτρόφων (μιπάτα). Παρήγαγαν πρόβειο και γιδήσιο γάλα, συνεταιρίζοντας μεταξύ τους και με τους βοσκούς και τυροκόμους, για την παραγωγή κεφαλοτυριού και ανθότυρου, μοιραζοντας στο τέλος σε συμφωνημένα μερίδια τα προϊόντα.

γ) Σεμπριές κτηνοτρόφων, γνωστές στην Αιτωλοακαρνανία. Ο ιδιοκτήτης ζώων ανέθετε σε βοσκό να φυλάει το κοπάδι για τρία χρόνια.

Τα προϊόντα στο διάστημα αυτό μοιράζονταν στα δυο. Στο τέλος του τρίτου χρόνου ο καθένας έπαιρνε το μισό κοπάδι.

δ) Συντεχνίες. Πολλές βιοτεχνικές συντεχνίες πήραν τη μορφή Πιστωτικών Συνεταιρισμών. Αναφέρεται, ότι η συντεχνία ραπτών Φιλιππούπολης, έδινα από το 1762 δάνεια στα μέλη της μέχρι 4.000 γρόσια.

ε) Θεατρικές επιχειρήσεις. Άρχισαν να οργανώνονται σε συνεταιριστική βάση γύρω στο 1860, όταν η ηθοποιία έγινε αποδοτικό βιοποριστικό επάγγελμα. Έτσι, οι ηθοποιοί δημιούργησαν συνεταιριστική επιχείρηση και διένειμαν τα κέρδη σε προσυμφωνημένα μερίδια.

2. Παραδοσιακές μορφές Συνεταιρισμών μέχρι το 1900.

α) Αμπελάκια Θεσσαλίας.

Η Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακιών, ήταν ένα πρότυπο συνεργασίας, αλληλεγγύης και κοινωνικής δράσης. Παρ' ότι ανέπτυξαν τη δραστηριότητά τους μέσα στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα (έτος ίδρυσης το 1780), κατάφεραν με το να αξιοποιήσουν την εξειδίκευση και τη συνεργασία τους, όχι μόνο να ανταπεξέλθουν στις δύσκολες καταστάσεις της εποχής εκείνης, αλλά και να καταστήσουν το Συνεταιρισμό πρότυπο των μελλοντικών γενεών.

Αντικείμενο του Συνεταιρισμού ήταν η παραγωγή κόκκινων νημάτων. Τα μέλη του έφταναν περίπου τα 6.000 άτομα. Άλλοι προσέφεραν γη, άλλοι κεφάλαιο και άλλοι την εργασία τους. Η συνεταιριστική μερίδα ήταν 5.000 γρόσια. Μέρος των κερδών διανεμόταν

με την παράδοση του προϊόντος και το υπόλοιπο με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης με βάση τα κέρδη του Συνεταιρισμού.

Κύριο κέντρο διάθεσης των εμπορευμάτων ήταν η Βιέννη. Πρακτορεία υπήρχαν και σε άλλες ευρωπαϊκές ή ελληνικές πόλεις. Ο συνεταιρισμός παρείχε στα μέλη του και κοινωνικές υπηρεσίες. Υπήρχαν αγροτικοί γιατροί, σχολεία, βιβλιοθήκες, εργαστήρια πειραματικής φυσικής, ταμείο πρόνοιας αναπήρων κ.λ.π.

Τη διοίκηση ασκούσε πενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο, με τριετή θητεία και έδρα τα Αμπελάκια. Ο έλεγχος της διαχείρισης, γινόταν από δωδεκαμελή Εξελεγκτική Επιτροπή εκλεγμένη από τη Γενική Συνέλευση, η οποία ασκούσε τακτικούς τριμηνιαίους ελέγχους και γενικό έλεγχο έτους, υποβάλλοντας την έκθεσή της στη Γενική Συνέλευση. Η διανομή των κερδών γινόταν την ημέρα της Γενικής Συνέλευσης. Αφού ξεχωρίζονταν οι φόροι προς τους Τούρκους, τα γενικά έξοδα βαρύνονταν με μια σειρά υποχρεώσεων και από το υπόλοιπο πληρώνονταν οι τόκοι κεφαλαίου, 15% για τους κεφαλαιούχους και 12% για τους καταθέτες. Τέλος, ορίζονταν τα κέρδη για τους βαμβακοκαλλιεργητές και καθοριζόταν η αμοιβή των εργαζομένων.

Μία σειρά από γεγονότα όπως η Βιομηχανική Επανάσταση, η επίθεση του Αλή Πασά, η πτώχευση των Αυστριακών τραπεζών και η επιδημία πανώλης, οδήγησαν αυτό το σπουδαίο συνεταιριστικό επίτευγμα σε παρακμή και σε διάλυση, παρά τις προσπάθειες κάποιων για μελλοντική επαναδραστηριοποίηση.

β) Οι συντροφοναύτες των νησιών.

Αυτή ήταν μια μορφή συμπλοιοκτησίας, που επιχειρήσαν οι κάτοικοι τριών νησιών, Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά από τα μέσα του 18ου αιώνα και μέχρι την Επανάσταση του '21. Κάθε νησιώτης προσέφερε το πενιχρό του κεφάλαιο και γινόταν συμπλοιοκτήτης σε καράβια που ναυπηγούνταν. Ακόμα, έμποροι προσέφεραν το εμπόρευσμά τους, ενώ οι σχοινοποιοί και οι ξυλουργοί γίνονταν συνέταιροι με δικαιώματα στα κέρδη.

Αλλά όμως και κάθε ναύτης ή εργαζόμενος στο πλοίο, είχε συνεταιριστική μερίδα με την εργασία του ή και με κεφάλαιο. Έτσι, οι ναύτες έπαιρναν μέρος στις αποφάσεις και ενδιαφέρονταν για την πρόοδο και την ευημερία του πλοίου και κατ' επέκταση του Συνεταιρισμού.

Η διανομή των κερδών, γινόταν σε πολύ φιλικό κλίμα και με εμπιστοσύνη. Δικαίωμα στα μερίδια είχαν οι πλοιοκτήτες, οι δανειστές του κεφαλαίου και όσοι εργάζονταν στο πλοίο.

Η συνεταιριστική αυτή δράση, οδήγησε τις ναυτιλιακές τους εργασίες μέχρι σημείου, να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και πέρα του χώρου της Μεσογείου. Το 1804, τα πλοία της Ύδρας έφταναν μέχρι το Μοντεβίδεο πουλώντας κρασί και φορτώνοντας δέρμα.

Η μεγάλη δύναμη του Συνεταιρισμού φάνηκε στην Επανάσταση, όπου η Ύδρα είχε ναυτική δύναμη 121 πλοία και οι Σπέτσες 47 πλοία. Από τα 168 αυτά πλοία, μόνο τα 14 ήταν προσωπικές ιδιοκτησίες.

γ) Τσελιγγάτα.

Τα τσελιγγάτα ήταν ένας τύπος ιδιόμορφων Συνεταιρισμών χωρίς κανόνες και καταστατικά, όπου Βλάχοι και Σαρακατσάνοι νομάδες στα ορεινά της Ελλάδας, ένωναν τα κοπάδια τους σε μία κοινή διαχείριση, το τσελιγγάτο. Βάση ίδρυσης αυτών των Συνεταιρισμών ήταν η καλή πίστη, η εντιμότητα και η αμοιβαία εμπιστοσύνη.

Επικεφαλής ήταν ο τσέλιγγας, ο μεγαλύτερος συνήθως σε αριθμό προβάτων κτηνοτρόφος. Δεν εκλεγόταν, αλλά φαινόταν στην πράξη για τις ικανότητές του. Αν η διαχείρισή του δεν ικανοποιούσε, οι άλλοι συνεταιριστές που λέγονταν "σμίχτες", είχαν το δικαίωμα αποχώρησης από το τσελιγγάτο. Τυπικά, η δέσμευση συνεργασίας ήταν για 6 μήνες. Την άνοιξη και το φθινόπωρο γινόταν η εκκαθάριση των λογαριασμών.

Το έργο του τσέλιγγα, ήταν η επιμέλεια των οικονομικών και άλλων σχέσεων του τσελιγγάτου. Αυτός έπαιρνε τις αποφάσεις για νοίκιασμα βοσκοτόπων, πώληση αρνιών και γαλακτοκομικών προϊόντων, αγορά ζωοτροφών κ.λ.π. Για τις αποφάσεις και τις ενέργειές του, ανημέρωνε την υποτυπώδη γενική συνέλευση των "σμιχτών". Η εμπιστοσύνη στην έντιμη οικονομική διαχείρισή του ήταν αναμφισβήτητη.

Η διανομή κερδών ακολουθούσε τη συμφωνία μεταξύ τσέλιγγα και σμιχτών. Τα ενοίκια των βοσκοτόπων και οι ζωοτροφές, επιμερίζονταν ανάλογα με τον αριθμό των προβατινών. Οι άλλες επιβαρύνσεις, όπως φόροι κ.λ.π. επιμερίζονταν ανάλογα με το συνολικό αριθμό των ζώων. Αυτές οι δαπάνες αφαιρούνταν από τις πωλήσεις, ενώ αφαιρούνταν και τα έξοδα διαχείρισης του τσέλιγγα. Οι εισπράξεις κατανέμονταν ανάλογα με τον αριθμό και το είδος των ζώων, που είχε ο καθενας.

Τα τσελιγγάτα αποδυναμώθηκαν μετά το τέλος του 19ου αιώνα και εξαφανίστηκαν ουσιαστικά, μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας από τους Τούρκους και την αποκατάσταση των ακτημόνων εκεί.

3. Οι πρώτοι σύγχρονοι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα.

Από τα μέσα του 19ου αιώνα άρχισαν να φτάνουν στην Ελλάδα, τα πρώτα μηνύματα από την Ευρώπη για την ίδρυση και τις επιτυχίες των Συνεταιρισμών εκεί. Έτσι δειλά - δειλά άρχισαν κάποιες προσπάθειες για την ίδρυση κάποιων μορφών Συνεταιρισμού.

Ο πρώτος σύγχρονος Συνεταιρισμός, ήταν μια μικρή απομίμηση του Καταναλωτικού Συνεταιρισμού του Ροτσντέηλ. Είχε 26 αρχικά μέλη, ιδρύθηκε στην Αθήνα το 1870, με τίτλο "Εταιρεία εργατικού λαού, η Αυτοβοήθεια". Την ίδια χρονιά ένα γλύπτης ηλικίας 16 ετών, ο Γιαννούλης Χαλεπάς, ίδρυσε ένα Συνεταιρισμό με ονομασία "Ένωσις των τιμών γλυπτών, δεύτερα εν Αθήναις εταιρεία του λαού". Σκοπός του ήταν η προμήθεια στα μέλη του, των αναγκαίων κεφαλαίων και η προβολή των έργων τους.

Μορφή Καταναλωτικού Συνεταιρισμού είχε και η "Ελληνική Στρατιωτική Ένωση", που ιδρύθηκε στην Αθήνα το 1890. Κύρια ενασχόλησή του, η προμήθεια των στρατιωτικών με καταναλωτικά είδη καλής ποιότητας και φτηνών τιμών. Ακόμα, το 1897 ιδρύθηκε στην Κύμη το "Σωματείο ο Εργάτης", που λειτούργησε έως το 1912 και σκοπό είχε να παρέχει δάνεια και βοηθήματα στα μέλη του.

Ο πρώτος σύγχρονος Αγροτικός Συνεταιρισμός ιδρύθηκε στον Αλμυρό Βόλου το 1900, με την επωνυμία "Μετοχικό Γεωργικόν Ταμείο

Αλληλοβοήθειας" και ιδρυτικά μέλη 48 γεωργούς. Η σημασία ίδρυσης αυτού του Συνεταιρισμού ήταν μεγάλη, αφού βοήθησε να απελευθερωθεί η εργατική τάξη από τη μοιρολατρεία, τη διστακτικότητα και την αμάθεια, που την οδηγούσαν στην εκμετάλλευση από τους μικρομεσίτες και τους τοκογλύφους. Και το κυριότερο ήταν, ότι αποτέλεσε πρότυπο και για τη δημιουργία άλλων Γεωργικών Συνεταιρισμών, που ακολούθησαν μεταξύ του 1909 και του 1914, όπως της "Μεγαρικής Εταιρείας Οίνων και Οινοπνευμάτων" το 1909, του "Μετοχικού Ταμείου Αλληλοβοήθειας Παραχελωίτιδος" το 1911, του "Συνεργατικού Γεωργικού Συνδέσμου Μεσογείων" το 1912 κ.λ.π. Ακόμα άλλοι 21 Γεωργικοί Συνεταιρισμοί ιδρύθηκαν το 1914 και 1915, χρονιά που ψηφίστηκε ο πρώτος ελληνικός Νόμος για τους Συνεταιρισμούς.

Η πύκνωση των Συνεταιρισμών στην Ελληνική ύπαιθρο, αλλά και η ιδεολογική τους τάυτιση μαζί με τη δυνατότητα βελτίωσης των υπηρεσιών τους, οδήγησε και στην ίδρυση των πρώτων Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών κατά Νομό ή Επαρχία, όπως άλλωστε όριζε και ο Νόμος 602/1915. Έτσι, το 1917 ιδρύθηκε η πρώτη Ένωση στην Καλαμάτα. Το 1927 υπήρχαν 44 Ενώσεις. Έτσι, άρχισαν οι Συνεταιρισμοί να διασυνδέονται μεταξύ τους. Το 1927, είχε ήδη ιδρυθεί αλλά δε λειτουργούσε, μία Κεντρική Προμηθευτική Ένωση Πελοποννήσου με έδρα την Πάτρα. Το 1922 με πρωτοβουλία των Ενώσεων Πελοποννήσου, ιδρύθηκε η "Πανελλήνιος Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών" με τη μορφή σωματείου, που όμως ατόνησε καθώς δεν είχε την αναμενόμενη ηθική και οικονομική στήριξη. Το 1935 επανιδρύθηκε η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών, που είχε μέλη της 34 Ενώσεις

με 1.300 Συνεταιρισμούς. Αυτή ήταν και η πρόγονος της σημερινής **Π.Α.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ**

Μετά από 65 χρόνια ζωής ο Νόμος 602/1915 "περί Συνεταιρισμών" και ύστερα από διάφορες τροποποιήσεις και μεταβολές, αντικαταστάθηκε το 1979 από το Ν. 921/79 "περί Γεωργικών Συνεταιρισμών", που αφορούσε αποκλειστικά αυτούς.

Τέλος, το 1985 ο Νόμος 921/79 αντικαταστάθηκε από το Νόμο 1541/85, ο οποίος αφορά τους "Αγροτικούς Συνεταιρισμούς" και καθορίζει νέα δομή στη Συνεταιριστική λειτουργία, διαφοροποιώντας σημαντικές διατάξεις των προηγούμενων Νόμων.

4. Η δράση των Συνεταιρισμών στο πρώτο στάδιο της εφαρμογής τους.

Τα πρώτα βήματα του συνεταιρισμού στην Ελλάδα ήταν αργά, καθώς οι συνθήκες που επικρατούσαν δεν ευνοούσαν κάποιες μεγαλύτερες προσπάθειες. Έτσι, η δράση των πρώτων Συνεταιρισμών περιορίστηκε κυρίως στην πιστωτική μορφή. Αλληλοδάνειζαν τα μέλη τους, σε πολύ περιορισμένα πλαίσια όμως.

Εξαίρεση αποτέλεσε ο Συνεταιρισμός Αλμυρού, ο οποίος το 1914 είχε 160 μέλη και είχε αποκτήσει δύο αλωνιστικές μηχανές, ένα σιτοκαθαριστήριο και εκκοκιστική μηχανή αραβοσίτου. Επίσης, οι Οινοποιητικοί Συνεταιρισμοί της Αττικής, που ασχολούνταν με εργασίες για την αξιοποίηση της παραγωγής των μελών τους, όπως η "Μεγαρική Εταιρεία Οίνων και Οινοπνευμάτων" που είχε κάνει δεξαμενές για τη

συγκέντρωση και διάθεση του γκεύκουσ των συνεταιίρων, ενώ είχε ιδρύσει και Πρατήριο στην Αθήνα για τη λιανική πώληση των κρασιών.

Γενικά, όμως, το συνεταιριστικό κίνημα εκείνη την περίοδο βρισκόταν στη γένεση και τη διαμόρφωσή του και δεν είχε πάρει την οριστική του μορφή. Οι συνεταιριστές της περιόδου, αγρότες, δάσκαλοι, γεωπόνοι κ.λ.π. είχαν να αντιμετωπίσουν διάφορες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές δυσκολίες, που εμπόδιζαν τη γρήγορη άνθηση του συνεταιριστικού κινήματος.

Μέρος Τέταρτο

Η νομική μορφή των Συνεταιρισμών στην Ελλάδα

1. Ο Συνεταιρισμός σαν Νομικό Πρόσωπο

Το νομικό πρόσωπο που πρέπει να χαρακτηρίζει τους Συνεταιρισμούς, αποτέλεσε θέμα συζήτησης και διχογνωμίας μεταξύ των συνεταιριστών. Πρέπει να χαρακτηρίζεται ο Συνεταιρισμός σαν Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού ή Δημοσίου Δικαίου; Είναι ή δεν είναι ο Συνεταιρισμός εμπορική εταιρεία και κατά συνέπεια ποιοί κανόνες πρέπει να διέπουν τη λειτουργία του;

Η βάση του επιχειρήματος ότι ο Συνεταιρισμός αποτελεί Ν.Π.Δ.Δ., είναι ότι αυτός τελεί υπό τον έλεγχο και την προστασία του κράτους. Αντίθετα, αυτοί που λένε ότι υπάγεται στα Ν.Π.Ι.Δ., υποστηρίζουν ότι ο Συνεταιρισμός δεν αποσκοπεί σε γενικότερη κοινωνική εξυπηρέτηση, αλλά στην ιδιωτική εξυπηρέτηση των ατόμων που συμμετέχουν σε αυτόν εκούσια. Η δεύτερη άποψη είναι η σωστότερη και αυτή που έχει επικρατήσει στη χώρα μας. Έτσι, ο Συνεταιρισμός χαρακτηρίζεται σαν εμπορική εταιρεία και εφαρμόζονται οι διατάξεις του εμπορικού και αστικού δικαίου. Ο Νόμος 602/1915 χαρακτηρίζει τους Γεωργικούς Συνεταιρισμούς Ν.Π.Ι.Δ. και έχουν εμπορική ιδιότητα. Επίσης, ο Νόμος 921/1979 ορίζει το νομικό πλαίσιο των Συνεταιρισμών σε Ν.Π.Ι.Δ. Αλλά και ο νέος συνεταιριστικός Νόμος 1667/1986 για τους Αστικούς Συνεταιρισμούς, αναφέρεται στα ίδια χαρακτηριστικά.

Μερικοί, ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι για τους Συνεταιρισμούς ψηφίζονται ειδικοί Νόμοι, υποστηρίζουν ότι αυτοί δεν

διέπονται από τις διατάξεις ούτε του εμπορικού ούτε του αστικού δικαίου, αλλά από τις διατάξεις του ειδικού συνεταιριστικού δικαίου, που έχει διαμορφωθεί και στη χώρα μας. Μία τέτοια ερμηνεία δεν μπορεί να είναι σωστή, γιατί πουθενά ούτε και στη χώρα μας έχει διαμορφωθεί ένα τέτοιο συνεταιριστικό δίκαιο. Η ειδική συνεταιριστική νομοθεσία απλά ρυθμίζει ορισμένα ειδικά θέματα μόνο, που αφορούν τους Συνεταιρισμούς.

Θα πρέπει όμως να δεχθούμε, ότι ο Συνεταιρισμός δεν μπορεί να εξομοιωθεί απόλυτα με μία ιδιωτική εμπορική εταιρεία, γιατί μεταξύ τους υπάρχουν διαφορές στη διάρθρωση της ιδιοκτησίας, στον τρόπο άσκησης της διοίκησης και στον τρόπο διανομής των αποτελεσμάτων.

2. Συνεταιρισμοί Επαγγελματικοί.

Οι Συνεταιρισμοί καλύπτουν μία μεγάλη ανάγκη της ανθρώπινης συνεργασίας στον κοινωνικό, επαγγελματικό, οικονομικό και πολιτιστικό τομέα και γι' αυτό έχουν λάβει μεγάλη ανάπτυξη, τόσο στον ελληνικό όσο και στον διεθνή χώρο. Για τον κόσμο των συνεταιριστικών επιχειρήσεων και για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσης στον εθνικό και διεθνή χώρο, έχουν μεγάλη σημασία οι Συνεταιρισμοί του Ν. 1667/86, που επιτρέπει και τη συνένωση Μ.Μ.Ε. σε μεγάλες μονάδες για την προμήθεια υλών, για την παραγωγή και διάθεση αγαθών και την προσφορά υπηρεσιών.

Φυσικά, όλοι οι Συνεταιρισμοί που ασκούν επιχείρηση και ιδιαίτερα οι επαγγελματικοί, έχουν μεγάλη κοινωνική και οικονομική σημασία, λόγω της στενής συνεργασίας κεφαλαίων και προσώπων. Κυρίαρχο όργανο των Συνεταιρισμών είναι τα μέλη του, κατά κεφαλή και όχι κατά την αξία των

συνεταιριστικών μερίδων, που εκλέγουν τη Διοίκηση του Συνεταιρισμού που τον εκπροσωπεί ενώπιον κάθε τρίτου. Για την ίδρυση του Συνεταιρισμού απαιτείται καταστατικό, που υπογράφουν οι συνεταίροι και απόφαση του αρμόδιου Υπουργού ή Αρχής που τα δημοσιεύουν. Τα μέλη που ιδρύουν το Συνεταιρισμό, πρέπει να είναι με το νέο Νόμο 1667/86 τουλάχιστον 15 πρόσωπα. Οι κοινές εισφορές των Συνεταίρων λέγονται Συνεταιριστικές Μερίδες και οι Συνεταιρισμοί που συστήνονται έχουν σκοπό την οικονομική, την κοινωνική και την επαγγελματική εξύψωση των μελών τους.

Ανεξάρτητα από τους ιδιαίτερους σκοπούς που επιδιώκουν, οι Συνεταιρισμοί χαρακτηρίζονται και διακρίνονται:

- α) Από την ιδιότητα των περισσότερων ιδρυτών, σε Αστικούς και Γεωργικούς.
- β) Από την έκταση της ευθύνης των συνεταίρων, σε Συνεταιρισμούς Περιορισμένης Ευθύνης και Απεριόριστης Ευθύνης.
- γ) Από τη χρονική διάρκεια της λειτουργίας τους, σε Συνεταιρισμούς Περιορισμένης Διάρκειας και Απεριόριστης Διάρκειας.
- δ) Από τον τρόπο που ιδρύονται σε Συνεταιρισμούς ελεύθερους, όταν γίνονται με τη βούληση των ιδρυτών και σε αναγκαστικούς, όταν επιβάλλεται η ίδρυσή τους για μία ομάδα κοινού εκμεταλλευτικού αντικειμένου, παρά τη θέληση των ενδιαφερομένων.
- ε) Από άποψη βαθμού, σε πρωτοβάθμιους, όταν τα μέλη τους είναι φυσικά πρόσωπα, δευτεροβάθμιους, όταν τα μέλη τους είναι

Ενώσεις Συνεταιρισμών, τριτοβάθμιους, που τα μέλη τους είναι Ομοσπονδίες Συνεταιρισμών και σε τεταρτοβάθμιους, όταν τα μέλη είναι Ενώσεις Συνεταιρισμών και ονομάζονται Συνομοσπονδίες.

Ανάλογα με το αντικείμενο επιχειρηματικής τους δράσης, επίσης διακρίνονται σε:

- 1) Προμηθευτικούς και Ασφαλιστικούς Συνεταιρισμούς.
- 2) Επαγγελματικούς Συνεταιρισμούς.
- 3) Μεταφορικούς Συνεταιρισμούς.
- 4) Οικοδομικούς Συνεταιρισμούς.
- 5) Συνεργατικές Ενώσεις Ομοτεχνών.
- 6) Ενώσεις Καταναλωτών Συνεταιρισμών διαφόρων υπαλληλικών κλάδων, όπως Δημοσίων Υπαλλήλων κ.λ.π., Τελωνειακών, Ταχυδρομικών, Τραπεζικών κ.λ.π. υπαλλήλων.
- 7) Σχολικούς Συνεταιρισμούς, που δεν ασκούν παρά μικροεπιχείρηση από τους μαθητές, υπό την καθοδήγηση του Δασκάλου τους ή των Καθηγητών τους κ.λ.π.
- 8) Γυναικείους Συνεταιρισμούς ειδών χειροτεχνίας, καλλιτεχνικής οικοτεχνίας, ζαχαροπλαστικής κ.λ.π.
- 9) Αγροτουριστικούς Συνεταιρισμούς μικτής εκμετάλλευσης.

Από πλευράς της χρηματοδότησης, οι Συνεταιρισμοί όπως και άλλες επιχειρήσεις, αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα και μπορούν να αυξήσουν τα κεφάλαιά τους, είτε αυξάνοντας τις συνεταιριστικές μερίδες είτε εισάγοντας νέα μέλη. Ακόμη, αυτοχρηματοδοτούνται και από αποθεματικά που υποχρεούνται να έχουν, για την ασφάλεια των

συναλλασσομένων με το Συνεταιρισμό καθώς και από ελεύθερα αποθεματικά.

Οι Συνεταιρισμοί είναι Οργανώσεις με πλατιά επιχειρηματική και κεφαλαιακή βάση, γι' αυτό βρίσκονται σε καθεστώς ευνοϊκότερης χρηματοδότησης σε σχέση με άλλες μορφές επιχειρήσεων, ενώ τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν την εγγύηση και την περιουσιακή επιφάνεια των συνεταίρων σαν ασφάλεια της χρηματοδότησης που κάνουν στους Συνεταιρισμούς, αφού οι Συνεταιρισμοί χαρακτηρίζονται ως κοινωνικές επιχειρήσεις που εξυπηρετούν ιδιαίτερα μία εθνική οικονομία.

Οι Γεωργικοί κυρίως Συνεταιρισμοί, παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον από επιχειρηματικής πλευράς, αφού μπορούν με το Ν. 1541/85 να αυξάνουν τη δραστηριότητά τους αποκτώντας οικονομική αυτοδυναμία και βιωσιμότητα και να επεκτείνονται σε όλο το φάσμα παραγωγής, μεταποίησης και διάθεσης αγροτικών προϊόντων, χωρίς να εξαρτώνται από το εκμεταλλευτικό εμπόριο. Ακόμα, οι Συνεταιρισμοί μπορούν μόνοι τους να αντιμετωπίζουν τη σύναψη μακροπρόθεσμων δανείων, την εισαγωγή υλών και μηχανημάτων, την ίδρυση Γεωργοβιομηχανικών επιχειρήσεων και τη διάθεση της παραγωγής στις εσωτερικές και ξένες αγορές, χωρίς τη μεσολάβηση τρίτων όπως η Αγροτική Τράπεζα ή άλλες εισαγωγικές και εξαγωγικές επιχειρήσεις.

Τέλος, οι Συνεταιρισμοί μπορούν να χρηματοδοτούνται και με τη σύναψη Ομολογιακών Δανείων και να δημιουργούν μία σειρά από επιχειρήσεις αλληλοεξάρτησης και αλληλοσυμπλήρωσης της παραγωγής και διάθεσης αγαθών και υπηρεσιών.

3. Μικρομεσαίες Μεταποιητικές Επιχειρήσεις και Αστικοί Συνεταιρισμοί.

Ο Νόμος 1667/1986, άνοιξε το δρόμο για την ίδρυση μικρομεσαίων και μεγάλων συνεταιριστικών επιχειρήσεων αστικής κυρίως μορφής, όπως Παραγωγικοί, Καταναλωτικοί, Προμηθευτικοί, Πιστωτικοί ή Τουριστικοί Συνεταιρισμοί.

Αυτός ο Νόμος, δίνει την ευκαιρία για ίδρυση ανταγωνιστικών επιχειρήσεων συνεταιριστικής μορφής, καθώς επιτρέπει τη συμμετοχή σε αυτές, εκτός από τα φυσικά ενήλικα πρόσωπα και σε Ν.Π.Δ.Δ. ή Ν.Π.Ι.Δ., όπως Δήμοι, Κοινότητες, Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ο.Ε., Ε.Ε. και επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, όπως Ο.Τ.Ε., Δ.Ε.Η., Ο.Σ.Ε. κ.λ.π.

Οι διατάξεις του Νόμου, επιτρέπουν στους Συνεταιρισμούς αυτούς να συστήνουν Ενώσεις σε επίπεδο Νομού, όσοι από αυτούς ανήκουν στον ίδιο παραγωγικό κλάδο.

Επίσης, οι κλαδικοί Συνεταιρισμοί όλης της χώρας μπορούν να συστήνουν αντίστοιχες Ομοσπονδίες, δημιουργώντας μία Συνομοσπονδία των Συνεταιρισμών Ελλάδας, για να συντονίζουν τις επιχειρησιακές λειτουργίες τους και να προωθούν καλύτερα τις δραστηριότητές τους στον εθνικό αλλά και στο διεθνή χώρο.

Έτσι, οι Μ.Μ.Ε. είτε είναι ατομικές είτε είναι εταιρικές, μπορούν να συνενωθούν σε Συνεταιρισμούς, να εκσυγχρονίσουν τις εγκαταστάσεις τους και την οργάνωσή τους, να συνεργαστούν στην προμήθεια υλών και στην παραγωγή και προσφορά αγαθών και υπηρεσιών με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, παράγοντας και προωθώντας τα προϊόντα τους ή τις υπηρεσίες τους στις Ελληνικές και ξένες αγορές (μέσω Ε.Ο.Κ.) στις ζητούμενες ποιότητες, ποσότητες και τιμές.

Μέρος Πέμπτο

Διάρθρωση και λειτουργία των ελληνικών αγροτικών Συνεταιρισμών.

1. Δραστηριότητες των Γεωργικών Συνεταιρισμών στην Ελλάδα.

Το επίπεδο οργάνωσης και ανάπτυξης των Γεωργικών, κατά βάση, Συνεταιρισμών στην Ελλάδα έχει ανέβει σημαντικά τα τελευταία χρόνια, χωρίς ωστόσο να έχει φτάσει στα επιθυμητά επίπεδα των ανεπτυγμένων χωρών της Ευρώπης. Οι δραστηριότητές τους έχουν αρχίσει να στοχεύουν στην προσφορά υπηρεσιών προς τους γεωργούς - μέλη, αλλά και στην κοινωνική τους ευημερία πολυποίκιλλα. Οι κυριότερες δραστηριότητές τους είναι:

α) Πιστωτικές εργασίες

Η πιστωτική λειτουργία των Γεωργικών Συνεταιρισμών παίζει σημαντικό ρόλο, αφού μπαίνουν ως εγγυητές για τα δάνεια που χορηγεί η Α.Τ.Ε. προς τους γεωργούς. Μάλιστα, στα πρώτα χρόνια του συνεταιριστικού κινήματος, έπαιξε μεγάλο ρόλο για την απεξάρτηση των φτωχών γεωργών από τους τοκογλύφους και τους τσιφλικάδες. Αργότερα και με την ανάπτυξη της Α.Τ.Ε. και τη συμμετοχή του κράτους στη γεωργική χρηματο-οικονομική λειτουργία, η συμβολή των Συνεταιρισμών στην αγροτική πίστη μειώθηκε.

Ωστόσο, η Α.Τ.Ε. δεν μπόρεσε τελικά να βοηθήσει όσο έπρεπε τους Γεωργικούς Συνεταιρισμούς, φτάνοντας στο επίπεδο των άλλων χωρών της Ευρώπης, όπου οι ίδιοι οι Συνεταιρισμοί ίδρυσαν μεγάλους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς για τη διοχέτευση κεφαλαίων και δανείων προς όλο το γεωργικοσυνεταιριστικό φάσμα.

β) Προμηθευτικές εργασίες.

Ακόμα πιο σημαντική για τα σημερινά δεδομένα των Συνεταιρισμών, είναι η προμηθευτική τους λειτουργία, ένα κοινό χαρακτηριστικό σημείο όλων. Με αυτή τη δραστηριότητα, οι Συνεταιρισμοί εξασφαλίζουν γρήγορα και αποδοτικά στα μέλη τους, όλα εκείνα τα είδη που τους χρειάζονται για τη γεωργική παραγωγή. Τα λιπάσματα και οι ζωοτροφές σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, διακινούνται μέσω των Συνεταιριστικών Οργανώσεων. Η διαχείριση κυρίως των ζωοτροφών, έχει μεταβιβαστεί από το 1978 στην ΚΥΔΕΠ (Κοινοπραξία Συνεταιριστικών Οργανώσεων).

Συμφέρον και υποχρέωση όλων των γεωργών, είναι να προμηθεύονται τα είδη τους μέσω των Συνεταιρισμών, γιατί έτσι μειώνεται το κόστος παραγωγής των προϊόντων τους και αυξάνεται η αγοραστική αξία του εισοδήματός τους.

γ) Επεξεργασία γεωργικών προϊόντων.

Μία από τις πολυσύνθετες δραστηριότητες των Γεωργικών Συνεταιρισμών, είναι η επεξεργασία και μεταποίηση των προϊόντων. Βέβαια, για να πραγματοποιηθεί, θα πρέπει ο Συνεταιρισμός να έχει εξασφαλίσει εγκαταστάσεις για την επεξεργασία και μεγάλους χώρους για την αποθήκευση αυτών των προϊόντων. Τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μία έντονη μεταποιητική δραστηριότητα των Γεωργικών Συνεταιρισμών, που βοήθησε και από την Α.Τ.Ε., που μερίμνησε και εξασφάλισε χώρους και εγκαταστάσεις για λογαριασμό τους.

Και σε αυτή την περίπτωση, οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις ελέγχοντας ένα ποσοστό της πρώτης ύλης που τελικά διοχετεύεται στη

μεταποίηση, πετυχαίνουν και αυξάνουν, άμεσα ή έμμεσα, το εισόδημά τους και κατ' επέκταση το εισόδημα των γεωργών - μελών τους.

Η διαδικασία διαχείρισης και μεταποίησης των προϊόντων από τους Συνεταιρισμούς, μπορεί να επιτευχθεί με τρεις τρόπους:

- 1) Με την επεξεργασία χωρίς κοινή διαχείριση, που γίνεται όταν οι παραγωγοί απλώς παραδίδουν το προϊόν τους και το παραλαμβάνουν μεταποιημένο, συμμετέχοντας έτσι μόνο στην κοινή ιδιοκτησία του εξοπλισμού.
- 2) Με την επεξεργασία και κοινή διαχείριση για λογαριασμό των παραγωγών. Αντίθετα, σε αυτή την περίπτωση, το προϊόν συγκεντρώνεται και διαχειρίζεται κοινά για όλους τους παραγωγούς του Συνεταιρισμού. Υποβάλλεται σε διαλογή, εκκόκιση, τυποποίηση κ.λ.π. πριν πωληθεί και μετά γίνεται η σχετική εκκαθάριση στους παραγωγούς.
- 3) Ο πιο συχνός τρόπος, είναι η επεξεργασία και κοινή διάθεση των προϊόντων για λογαριασμό των Συνεταιρισμών. Εδώ, οι παραγωγοί παραδίδουν τα προϊόντα τους και εισπράττουν την προσυμφωνημένη τιμή. Μετά, η ευθύνη και ο έλεγχος για τη μεταποίηση και διάθεση των προϊόντων, βαρύνουν τη Συνεταιριστική Οργάνωση. Συνήθως, τα ενδεχόμενα πλεονάσματα διαχείρισης μένουν στο Συνεταιρισμό, ο οποίος βεβαίως βαρύνεται με τις τυχόν ζημιές που θα προκύψουν.

δ) Πωλήσεις γεωργικών προϊόντων.

Η δραστηριότητα που ισχυροποιεί περισσότερο τη συνεταιριστική λειτουργία, είναι οι πωλήσεις των προϊόντων. Η θέση εδώ των Συνεταιρισμών ισχυροποιείται απέναντι στους χονδρεμπόρους, καθώς η συνένωση πολλών μικροπαραγωγών - γεωργών, δίνει διαπραγματευτική ικανότητα στη διαμόρφωση της τιμής. Οι ενωμένοι παραγωγοί, μέσω των Συνεταιρισμών μπορούν να επιβάλλουν όρους στους χονδρεμπόρους, πράγμα που δε θα μπορούσαν να κάνουν αν ήσαν μεμονωμένοι και ανίσχυροι. Γίνονται δηλαδή ένας πωλητής "γροθιά".

Υπολογίζεται ότι, στο σύνολο της διατιθέμενης ποσότητας γεωργικών προϊόντων, οι Συνεταιρισμοί ελέγχουν το 10 - 15%, ποσοστό που συνεχώς αυξάνεται. Όμως και πάλι υστρούμε έναντι του ποσοστού των Συνεταιρισμών στην Ευρώπη.

ε) Εργασίες για λογαριασμό τρίτων.

Οι Συνεταιρισμοί, έχουν τη δυνατότητα να διαχειρίζονται γεωργικά προϊόντα και για λογαριασμό του Δημοσίου, που καθορίζει τις τιμές των προϊόντων έτσι, ώστε η παραγωγή να απορροφείται χωρίς καμία παρέμβαση μεσαζόντων.

Ανάλογες δραστηριότητες σε μικρότερο βαθμό, αναλαμβάνουν και οι Συνεταιρισμοί πρώτου και δεύτερου βαθμού για λογαριασμό Κεντρικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (Κ.Υ.Δ.Ε.Π. κ.λ.π.).

Για τη διεξαγωγή βέβαια αυτών των δραστηριοτήτων, απαιτείται και η ανάλογη διάθεση εκ μέρους των Συνεταιρισμών, βιομηχανικών και αποθηκευτικών εγκαταστάσεων με τον κατάλληλο εξοπλισμό.

2. Η δομή του Ελληνικού Συνεταιριστικού Κινήματος.

Κάθε συνεταιριστικό κίνημα, για να ολοκληρώσει τους σκοπούς της κοινής προσπάθειας και της αλληλεγγύης του, δεν πρέπει να περιορίζεται στα στενά πλαίσια ενός απλού Συνεταιρισμού, αλλά να επεκτείνεται σε όλο το φάσμα της χώρας, με τη δημιουργία και ανώτερων ιεραρχικά βαθμίδων, που θα εποπτεύουν την προσπάθεια των κατώτερων, ιεραρχικά πάντα, Συνεταιριστικά Ενώσεων. Έτσι και στην Ελλάδα τα στρώματα - βαθμίδες αυτής της συνεταιριστικής πυραμίδας είναι:

- α) Οι Συνεταιρισμοί των χωριών (πρωτοβάθμιοι).
- β) Οι Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών (δευτεροβάθμιοι).
- γ) Οι Κεντρικές Ενώσεις (τριτοβάθμιοι).

Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκεται η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών, γνωστή ως ΠΑ.ΣΕ.ΓΕ.Σ. Επιπλέον, υπάρχουν και κοινοπραξίες ή εταιρείες, που ανήκουν είτε αποκλειστικά είτε εν μέρει στις Συνεταιριστικές Οργανώσεις.

α) Οι Πρωτοβάθμιοι Συνεταιρισμοί.

Αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του ελληνικού συνεταιριστικού κινήματος, καθώς είναι η βάση πάνω στην οποία στηρίζεται η πυραμίδα της οργάνωσης των Συνεταιρισμών. Ο αριθμός των μελών είναι απεριόριστος με ελάχιστο όριο 10 ατόμων. Οι σκοποί των Συνεταιρισμών αυτών καθορίζονται στα καταστατικά τους. Μερικές κατηγορίες συμβατικών Γεωργικών Συνεταιρισμών είναι:

- 1α) Πολλαπλού σκοπού: Περιλαμβάνουν στις δραστηριότητές τους, εκτός από τη διανομή δανείων στα μέλη τους και την προμήθεια ειδών γεωργικών και οικιακών αναγκών, όπως ζωοτροφών, λιπασμάτων, λαδιού.

2α) Πωλήσεως: Αναλαμβάνουν την από κοινού πώληση των προϊόντων των μελών τους, συνήθως για λογαριασμό και ευθύνη των μελών, π.χ. οι Συνεταιρισμοί πώλησης γάλακτος, φρούτων και λαχανικών, πτηνοτροφικών προϊόντων κ.λ.π.

3α) Παραγωγικοί: Επεξεργάζονται τα προϊόντα των μελών τους, αξιοποιούν την εργασία τους και προσφέρουν στα μέλη τους εξειδικευμένες υπηρεσίες, π.χ. ελαιουργικοί Συνεταιρισμοί, τυροκομικοί, κοινής χρήσης καλλιεργητικών μηχανών, δασικής εργασίας, ομαδικής καλλιέργειας των αγρών των μελών, κτηνοτροφικοί κ.λ.π.

4α) Διάφοροι: Αυτοί είναι οι μελισσοκομικοί και Συνεταιρισμοί Ενοικίασης γαιών.

β) Οι Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών.

Οι Ενώσεις αυτές, αποτελούν τους Συνεταιρισμούς των πρωτοβάθμιων Συνεταιρισμών που μπορεί να υπάρχουν σε μία περιοχή, Νομό ή και Επαρχία ακόμη. Κύριος σκοπός των Ενώσεων, είναι η ισχυροποίηση των Γεωργικών Συνεταιρισμών σε πολλές λειτουργίες όπως στην προμήθεια των εφοδίων τους, αξιοποίηση των προϊόντων, μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη στην πώληση των προϊόντων κ.λ.π.

Οι ειδικοί σκοποί κάθε Ένωσης προσδιορίζονται από το καταστατικό της. Η πλειοψηφία των Ενώσεων είναι πολλαπλού σκοπού, με εξαίρεση ορισμένες Ενώσεις δασικών, οινοποιητικών, ελαιουργικών, γαλακτοκομικών κ.λ.π. Συνεταιρισμών.

Οι πιο συνηθισμένες δραστηριότητες μιας Ένωσης πολλαπλού σκοπού είναι:

1) Η ανάληψη βραχυπρόθεσμων δανείων από την Α.Τ.Ε. και η χορήγησή τους στους Συνεταιρισμούς - μέλη.

2) Η αποθήκευση και διανομή γεωργικών εφοδίων και ειδών οικιακών αναγκών, είτε στους Συνεταιρισμούς - μέλη είτε στα φυσικά μέλη αυτών.

3) Η διατήρηση, διαλογή, επεξεργασία και συσκευασία των προϊόντων στις εγκαταστάσεις της (αποθήκες, ψυγεία, διαλογητήρια, συσκευαστήρια κ.λ.π.).

4) Η πώληση των προϊόντων των μελών (πρωτογενών ή μεταποιημένων).

5) Η συγκέντρωση γεωργικών προϊόντων, για λογαριασμό κρατικών φορέων σε συνεργασία με Κεντρικές Ενώσεις Συνεταιρισμών (ΚΥΔΕΠ κ.λ.π.).

6) Η λογιστική εξυπηρέτηση των Συνεταιρισμών - μελών της. Το μέγεθος και οι δραστηριότητες των Ενώσεων ποικίλλουν. Ορισμένες Ενώσεις, όπως η ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ Γεωργικών Συνεταιρισμών Θεσσαλονίκης, οι Ενώσεις Σερρών, Αχαΐας, Ηρακλείου, Λάρισας κ.λ.π., εκτελούν πολλές δραστηριότητες στον Ελληνικό χώρο, αλλά εξάγουν και στο εξωτερικό εμπόριο.

γ) Οι Κεντρικές Ενώσεις.

Ακολουθούν οι Κεντρικές Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών, που σχηματίζονται με κριτήρια γεωργικά ή προϊόντων. Διακρίνονται σε εθνικές, που καλύπτουν προϊόν σε εθνική κλίμακα και σε περιφερειακές, που καλύπτουν όλα τα προϊόντα μιας περιοχής, αντίστοιχης με το άθροισμα των περιοχών των Ενώσεων που συμμετέχουν.

Μέλη των Κεντρικών Ενώσεων είναι Ενώσεις δευτέρου βαθμού. Κατ' εξαίρεση, υπάρχει η δυνατότητα να μετέχουν και ορισμένοι πρωτοβάθμιοι Συνεταιρισμοί.

Σκοπός των Κεντρικών Ενώσεων, είναι ο συντονισμός των δραστηριοτήτων των Ενώσεων - μελών σε σχέση με το προϊόν ή την περιφέρεια, καθώς επίσης και η δημιουργία εγκαταστάσεων ανώτερων τεχνολογικά επιπέδων ή οικονομικών απαιτήσεων, απ' ότι θα εξυπηρετούσε μία Ένωση.

Κυριότερες Κεντρικές Ενώσεις είναι, η ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ, με εγκαταστάσεις και διαχείριση του ελαιολάδου και της βρώσιμης ελιάς, η ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ, που συντονίζει και εξυπηρετεί τις δραστηριότητες των Οργανώσεων στην Κτηνοτροφία, η Κ.Ε.Ο.Σ.Ο.Ε. (Κεντρική Ένωση Οινοποιητικών Οργανώσεων Ελλάδας), που εξυπηρετεί στα θέματα οινικών προϊόντων κ.λ.π.

δ) Η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών.

Η ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ είναι το κορυφαίο όργανο της συνεταιριστικής πυραμίδας και αποτελεί τον ιδεολογικό εκφραστή και συντονιστικό φορέα όλης της συνεταιριστικής κίνησης. Η ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ δεν ασκεί οικονομικές δραστηριότητες. Σκοπός της είναι, να υποβοηθά και να κατευθύνει τις κοινές επιδιώξεις των Συνεταιριστικών Οργανώσεων, να προγραμματίζει τη συνεταιριστική δράση, να παρακολουθεί τις συνεταιριστικές επιδόσεις και τέλος να εκπαιδεύει αιρετά και υπηρεσιακά στελέχη, μεριμνώντας για τη διάδοση και σωστή εφαρμογή των συνεταιριστικών αρχών.

Η ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ εκπροσωπεί διεθνώς την Ελληνική συνεταιριστική κίνηση. Συμμετέχοντας σε διεθνή και Ευρωπαϊκά όργανα Συνεταιρισμών και Γεωργών, μετέχει ενεργά στη διεθνή συνεταιριστική προσπάθεια και στην επιδίωξη παγκόσμιας συνεργασίας και κατανόησης. Επίσης, σαν μέλος της Ε.Ο.Κ., συμμετέχει και σε μεγάλο αριθμό κοινοτικών εξειδικευμένων οργανώσεων συνεταιριστικής ανάπτυξης.

Οι οικονομικοί πόροι της ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ. προέρχονται από τις συνδρομές των μελών της, που είναι όλες σχεδόν οι Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών, οι Κεντρικές Ενώσεις, οι λοιπές Συνεταιριστικές Οργανώσεις δευτέρου ή ανώτερου βαθμού, καθώς επίσης και οι Συνεταιριστικές εταιρείες ή κοινοπραξίες.

3. Οργάνωση και διοίκηση των Γεωργικών Συνεταιρισμών.

Η οργάνωση και η διοίκηση των γεωργικών επιχειρήσεων - εκμεταλλεύσεων (Ο.Δι.Γ.Ε.) είναι κλάδος της Γεωργικής Οικονομικής, που ασχολείται με την επιστημονική οργάνωση και διοίκηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, σύμφωνα με τις αρχές και τα συμπεράσματα της οικονομικής θεωρίας και την εφαρμογή διαφόρων μεθόδων ανάλυσης και επίλυσης προβλημάτων.

Ο τομέας της οργάνωσης, έχει σχέση με τη χάραξη ενός σχεδίου παραγωγής, που θα εξασφαλίζει την οικονομικά αποδοτικότερη χρησιμοποίηση και διανομή των διαθέσιμων πόρων ή μέσων παραγωγής, μεταξύ των κλάδων παραγωγής μίας γεωργικής εκμετάλλευσης. Η επιλογή των πόρων ή των μέσων αυτών, θα βασίζεται στη μεγιστοποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων.

Ο τομέας της διοίκησης, αφορά την εξασφάλιση της συνεχούς λειτουργίας της εκμετάλλευσης με βάση το σχέδιο οργάνωσής της, καθώς και την εφαρμογή των αναγκαίων μεταβολών, ανάλογα με τις τεχνικές και οικονομικές συνθήκες που διαμορφώνονται κάθε φορά.

Το αντικείμενο της Ο.Δι.Γ.Ε. μπορεί να κατανοηθεί καλύτερα με το συσχετισμό της με κάποιους άλλους κλάδους της Γεωπονίας, π.χ. Δενδροκομία, Ζωοτεχνία κ.λ.π. Σε αυτούς τους τεχνικούς κλάδους, το κύριο μέλημα είναι να βρεθούν κυρίως οι ποσοτικές σχέσεις και τα μεγέθη των παραγόμενων προϊόντων με τα διαθέσιμα μέσα, ενώ αντίθετα η Ο.Δι.Γ.Ε. συνεξετάζει και υπολογίζει τα παραπάνω μεγέθη και σχέσεις από οικονομικής άποψης, για να βρεθεί η καλύτερη δυνατόν επιλογή μιας καλλιέργειας ή εκτροφής.

4. Μέθοδοι οργάνωσης και προγραμματισμού των Γεωργικών Συνεταιρισμών.

Η οργάνωση των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων αναφέρεται:

- α) Στην οικονομική πλευρά των προβλημάτων των γεωργικών Εκμεταλλεύσεων, δηλαδή στηρίζεται στις αρχές της οικονομικής θεωρίας.
- β) Σε μία ορισμένη Γεωργική Εκμετάλλευση, που καθορίζεται από τα τεχνο-οικονομικά της δεδομένα και τυχόν περιοριστικούς παράγοντες (π.χ. περιορισμένα μέσα παραγωγής, αμειψισπορές κ.λ.π.).
- γ) Σε μία μελλοντική χρονική περίοδο και κάτω από ορισμένες φυσικές και οικονομικές συνθήκες, που προβλέπεται ή αναμένεται να

επικρατήσουν. Έτσι, όλα ή όλα σχεδόν τα οικονομικά δεδομένα, θα πρέπει να βασίζονται σε μελλοντικές προβλέψεις (π.χ. τιμές). Η διάρκεια της περιόδου αυτής, καθορίζει αν το σχέδιο οργάνωσης θα είναι βραχυπρόθεσμο ή μεσο-μακροπρόθεσμο.

Ένα νέο σχέδιο οργάνωσης, συνεπάγεται τη μερική ή ολοκληρωτική αναθεώρηση του παλαιού σχεδίου οργάνωσης της παραγωγής. Πριν παραχθεί όμως κάθε νέο σχέδιο οργάνωσης της παραγωγής, θα πρέπει να συνεκτιμώνται όλα τα τεχνικο-οικονομικά δεδομένα που θα χρησιμοποιηθούν.

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη χάραξη σχεδίων οργάνωσης στις Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις είναι:

α) Μέθοδος μερικού προϋπολογισμού.

Με τη μέθοδο αυτή, γίνεται μερική μόνο αλλαγή της δομής της Γ.Ε., με την αντικατάσταση ενός ή περισσότερων κλάδων παραγωγής, από άλλους πιο αποδοτικούς. Το βασικότερο κριτήριο του βαθμού αποδοτικότητας του κάθε κλάδου, είναι το καθαρό ή το ακαθάριστο κέρδος ανά στρέμμα εδάφους, που δίνει ο κλάδος αυτός. Η όλη διαδικασία της μεθόδου αυτής, είναι στον υπολογισμό των σταθερών και μεταβλητών δαπανών, καθώς και της ακαθάριστης προσόδου που αντιστοιχούν στον κάθε συγκεκριμένο κλάδο. Συνήθως συγκρίνονται μόνο οι μεταβλητές δαπάνες, καθώς οι σταθερές δαπάνες της Γ.Ε. είναι περίπου οι ίδιες στους επιμέρους κλάδους παραγωγής, που συγκρίνονται κάθε φορά.

Η μέθοδος αυτή λέγεται μερικού προϋπολογισμού, γιατί οι όποιες μεταβολές αφορούν κάθε φορά ένα κλάδο, χωρίς να θίγεται ολόκληρη η

Γ.Ε. Υπάρχει βέβαια, η δυνατότητα εξέτασης και άλλων κλάδων παραγωγής της Γ.Ε., μεμονωμένα κάθε φορά, για να διαπιστωθεί εάν συμφέρει η διατήρησή τους ή πρέπει να αντικατασταθούν από άλλους.

β) Μέθοδος ολικού προϋπολογισμού.

Η μέθοδος αυτή που είναι πιο περίπλοκη, εφαρμόζεται όταν σχεδιάζεται εξαρχής μια γεωργική εκμετάλλευση, ή όταν επιδιώκεται η αναδιάρθρωση σε μεγάλη κλίμακα του σχεδίου οργάνωσης.

Η μέθοδος του ολικού προϋπολογισμού για τη χάραξη ενός σχεδίου οργάνωσης της Γ.Ε., αποτελείται από τις εξής φάσεις:

- 1) Στην καθολική καταγραφή των διαθεσίμων μέσων παραγωγής με τους τυχόν περιοριστικούς όρους (π.χ. αμειψισπορά) και στον συνδυασμό των αντικειμενικών στόχων.
- 2) Στον προσδιορισμό των εφικτών κλάδων φυτικής ή ζωικής παραγωγής, των απαιτήσεών τους σε συντελεστές παραγωγής και των αποδόσεών τους στις συνθήκες της συγκεκριμένης Γεωργικής Εκμετάλλευσης - Επιχείρησης.
- 3) Στην εκτίμηση των προβλεπόμενων δαπανών παραγωγής και των αναμενόμενων προσόδων για κάθε κλάδο παραγωγής ξεχωριστά.
- 4) Στην προετοιμασία εναλλακτικών σχεδίων παραγωγής, που να είναι εφικτά στα πλαίσια των διαθεσίμων μέσων παραγωγής. Τα σχέδια αυτά πρέπει να είναι ολιγάριθμα και να δίνεται προτεραιότητα στους κλάδους με το υψηλότερο ακαθάριστο κέρδος και τις ασφαλέστερες προοπτικές, για τις αποδόσεις, τις τιμές παραγωγής και την εξασφάλιση αγορών.

- 5) Στην κατάρτιση των αντιστοίχων προϋπολογισμών για κάθε ένα σχέδιο παραγωγής. Σε αυτούς θα εμφανίζονται λεπτομερώς οι αναλυτικές σταθερές, οι μεταβλητές δαπάνες και τα τελικά οικονομικά αποτελέσματα, ακριβώς όπως γίνεται στις περιπτώσεις απολογισμού παραγωγικών δραστηριοτήτων μέσα στη γεωργική Εκμετάλλευση.
- 6) Τέλος, στη σύγκριση των προϋπολογισμών αυτών, από την οποία και θα εξαρτηθεί η τελική επιλογή σχεδίου παραγωγής, με το οποίο θα αξιοποιούνται καλύτερα τα διαθέσιμα μέσα παραγωγής και θα επιτυγχάνονται τα καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα.

Το κυριότερο μειονέκτημα της μεθόδου αυτής είναι, ότι απαιτεί πολλές αριθμητικές πράξεις και είναι δύσκολη στην εφαρμογή της. Επίσης, στηρίζεται σε πολλά τεχνο-οικονομικά δεδομένα που βασίζονται σε εκτιμήσεις ή προβλέψεις.

γ) Μέθοδος προγραμματισμού.

Η μέθοδος του προγραμματισμού, στηρίζεται στην οικονομική αρχή που λέει ότι, όταν τα μέσα παραγωγής της Γεωργικής Εκμετάλλευσης είναι δεδομένα, δηλαδή δεν μπορούν να αυξηθούν ποσοτικά, τότε τα οικονομικά αποτελέσματα μεγιστοποιούνται με την αύξηση της αμοιβής του πιο περιορισμένου συντελεστή παραγωγής.

Η μέθοδος αυτή του απλού προγραμματισμού έχει συγκεκριμένο στόχο, που συνήθως είναι η μεγιστοποίηση του ακαθάριστου κέρδους του γεωργικού εισοδήματος. Βασικό στοιχείο της μεθόδου προγραμματισμού, είναι ο προσδιορισμός εκείνου ή εκείνων των συντελεστών παραγωγής της Γεωργικής Εκμετάλλευσης, που είναι ο πιο περιορισμένος ποσοτικά.

Κατόπιν, καταρτίζεται ένας πίνακας με εκείνους τους κλάδους παραγωγής, που μπορούν να ευδοκιμήσουν στις συνθήκες της συγκεκριμένης Γ.Ε., με βάση το ακαθάριστο κέρδος τους ανά μονάδα στον πιο περιορισμένο ποσοτικά συντελεστή παραγωγής (συνήθως το έδαφος ή την εργασία).

Για να καταρτιστεί αυτός ο πίνακας, πρέπει να εκτιμηθούν όλα τα τεχνικό - οικονομικά στοιχεία του κάθε κλάδου παραγωγής.

Οι απαιτήσεις του κάθε συντελεστή παραγωγής ανά στρέμμα, αναλύονται κατά μήνα (κυρίως οι απαιτήσεις ανθρώπινης εργασίας) και προσδιορίζονται όλοι οι περιοριστικοί παράγοντες της Γεωργικής Εκμετάλλευσης. Αν διαπιστωθεί, ότι μόνο ένας από τους βασικούς συντελεστές παραγωγής μπορεί να χαρακτηριστεί ο πιο περιορισμένος ποσοτικά, τότε η μέθοδος είναι σχετικά απλή.

Όταν όμως, οι βασικοί περιοριστικοί συντελεστές παραγωγής είναι δύο ή περισσότεροι, είναι ανάγκη η διαδικασία να επαναληφθεί χωριστά για κάθε ένα συντελεστή, μέχρι να βρεθεί ο άριστος συνδυασμός τους από πλευράς ακαθάριστου κέρδους όλης της Γ.Ε., που θα είναι το άθροισμα των επιμέρους ακαθάριστων κερδών των κλάδων που συμμετέχουν στο σχέδιο παραγωγής.

Η μέθοδος αυτή, αν και είναι αρκετά πολύπλοκη με πολλές αριθμητικές πράξεις, χρησιμοποιείται ευρύτατα στις προηγμένες χώρες του εξωτερικού, καθώς αν τα τεχνικοοικονομικά στοιχεία είναι πλήρη και αξιόπιστα, είναι βέβαιο ότι θα βρεθεί το άριστο σχέδιο παραγωγής.

5. Χρηματοδότηση των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων.

Η χρηματοδότηση των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων - Επιχ/σεων, αποτελεί ένα σημαντικό κρίκο στην αλυσίδα της οργάνωσης των σχεδίων παραγωγής, καθώς είναι φανερό ότι οι διαθέσιμες ποσότητες και ο τρόπος χρησιμοποίησης των συντελεστών παραγωγής, εξαρτώνται άμεσα από τους όρους και το επίπεδο χρηματοδότησής τους.

Ο τρόπος και η μορφή της χρηματοδότησης που θα ακολουθηθεί, είναι αποτέλεσμα μελέτης των παραγόντων που διαμορφώνουν τις συνθήκες χρηματοδότησης, με στόχο την αποδοτικότερη αξιοποίησή της.

Οι παράγοντες αυτοί είναι:

α) Οι πηγές και οι όροι χρηματοδότησης, καθώς και οι επιβαρύνσεις που δημιουργούνται για τις γεωργικές Εκμεταλλεύσεις διαχρονικά.

β) Οι διαχρονικές ανάγκες των Γ.Ε. σε κεφάλαια, για την εφαρμογή των επιλεγόμενων σχεδίων παραγωγής και τη διασφάλιση της λειτουργίας τους, καθώς και την αποφυγή προβλημάτων κατά την αποπληρωμή των δανείων.

γ) Οι εναλλακτικοί τρόποι χρησιμοποίησης των χρηματικών κεφαλαίων και η αξιολόγηση των επενδύσεων των κεφαλαίων αυτών, σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και λοιπά μέσα παραγωγής στα πλαίσια μιας Γ.Ε.

Οι ανάγκες των Γεωργικών Συνεταιρισμών σε χρηματικά κεφάλαια, αναφέρονται σε θέματα αγοράς, συντήρησης, επέκτασης, αντικατάστασης ή επισκευής περιουσιακών στοιχείων. Ακόμα, σε ανάγκες για αγόρες λιπασμάτων, ζωοτροφών, φαρμάκων, σπόρων κ.λ.π., δηλαδή

ανάγκες κεφαλαίου κίνησης. Κεφάλαια χρειάζονται ακόμα, για εξόφληση τοκοχρεωλυσίων και άλλων οικονομικών υποχρεώσεων. Τέλος, σημαντικό μέρος καλύπτουν και οι ανάγκες για την πληρωμή της ανθρώπινης εργασίας (μόνιμης ή εποχιακής), καθώς και οι δαπάνες τυχόν εργολαβικών εργασιών.

Στους τρόπους χρηματοδότησης διακρίνουμε κύρια, το δανεισμό και την αυτοχρηματοδότηση, δηλαδή τη χρησιμοποίηση καθαρών κερδών της ίδιας της επιχείρησης. Άλλες μικρότερες μορφές χρηματοδότησης είναι διάφορες επιδοτήσεις, ενισχύσεις ή επιχορηγήσεις, που προέρχονται από δημόσιους φορείς ή ιδιώτες (δωρεές).

α) Δανεισμός.

Ο δανεισμός αποτελεί την κύρια πηγή χρηματοδότησης για τους Γεωργικούς Συνεταιρισμούς, των οποίων οι ανάγκες για πάγια κεφάλαια καλύπτονται συνήθως με δάνεια μέσης και μακροπρόθεσμης διάρκειας, ενώ αντίθετα οι ανάγκες κυκλοφοριακού κεφαλαίου καλύπτονται με βραχυπρόθεσμα δάνεια.

Ο κύριος και σοβαρότερος φορέας δανεισμού των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων είναι η Α.Τ.Ε., η οποία ασκεί την αγροτική πίστη χορηγώντας δάνεια με επιδοτούμενα επιτόκια, των οποίων η διαφορά από τα ισχύοντα τραπεζικά επιτόκια καλύπτεται από την Τράπεζα της Ελλάδας.

Εκτός από την Α.Τ.Ε., υπάρχουν και άλλες πηγές δανεισμού, σαφώς μικρότερης κλίμακας, που είναι:

1) Άλλες Τράπεζες για έκτακτες περιπτώσεις και κυρίως για μεγαλύτερες μονάδες Γεωργικής Εκμετάλλευσης.

2) Έμποροι, που χρηματοδοτούν με τη μορφή χορήγησης μέσων παραγωγής ή με πίστωση ή με προαγορά και καταβολή της αξίας του προϊόντος, το οποίο δεν έχει ακόμα ωριμάσει και μαζευτεί.

3) Συνεταιρισμοί, που χορηγούν διάφορα γεωργικά εφόδια - μέσα παραγωγής που χρειάζονται οι παραγωγοί, με πίστωση και σε περιορισμένη κλίμακα, όπως και βραχυπρόθεσμα δάνεια σε μετρητά. Ακόμα, οι Συνεταιρισμοί μεσολαβούν ως εγγυητές για τη χορήγηση δανείων από την Α.Τ.Ε. στα μέλη τους.

β) Αυτοχρηματοδότηση.

Είναι τρόπος χρηματοδότησης για μικρής μορφής Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις - Επιχειρήσεις και γίνεται από τα ίδια τα κεφάλαια της Γ.Ε., που συνήθως προέρχονται από πλεονάζοντα κέρδη της προηγούμενης χρήσης. Με την αυτοχρηματοδότηση, μπορούν να καλυφθούν άμεσες και τρέχουσες ανάγκες λειτουργικής φύσης, όπως και ανάγκες επενδύσεων για δημιουργία νέων περιουσιακών στοιχείων, τα οποία είναι δυνατό να γίνουν και από το καθαρό πλεόνασμα σε μετρητά, δηλαδή τη διαφορά μεταξύ των ετήσιων χρηματικών δαπανών και των αντίστοιχων εισπράξεων από πωλήσεις προϊόντων.

6. Ο ρόλος των γεωργικών Συνεταιρισμών.

Οι περισσότεροι Γεωργικοί Συνεταιρισμοί χαρακτηρίζονται ως Πιστωτικοί, γιατί σύμφωνα με τους καταστατικούς σκοπούς τους, η άσκηση πιστωτικών εργασιών κατέχει κυρίαρχη θέση στις δραστηριότητές τους.

Στις μέρες μας, ο ρόλος των Γεωργικών Συνεταιρισμών στην άσκηση αγροτικής πίστης έχει δύο μορφές. Η μια και κύρια, σε ποσοστό 90% περίπου, περιορίζεται σε ένα μικρό διαμεσολαβητικό ρόλο μεταξύ Α.Τ.Ε. και μελών του Συνεταιρισμού. Η δεύτερη μορφή, είναι η άσκηση αυτοτελούς αγροτικής πίστης βραχυπρόθεσμα, με κεφάλαια όμως της Α.Τ.Ε.

Στην πρώτη περίπτωση, ο ρόλος των Συνεταιρισμών είναι περιορισμένος στη διαμεσολάβηση μεταξύ Α.Τ.Ε. και μελών τους. Η σχετικά απλή αυτή παρέμβασή τους, αποτελούσε ιδιαίτερα στο παρελθόν, αξιόλογη υπηρεσία για τους γεωργούς (συγκοινωνία κακή, χρόνος και δαπάνες που χρειάζονταν κ.λ.π.) Και η Α.Τ.Ε. όμως, μπορούσε έτσι να εξυπηρετεί πολλούς πελάτες - αγρότες μαζί, με περιορισμένο χρόνο και κόστος.

Στη δεύτερη περίπτωση, η αυτοτελής άσκηση βραχυπρόθεσμης αγροτικής πίστης, αν και περιορισμένη σε μία μικρή μειοψηφία Συνεταιρισμών, προσφέρει πολλές δυνατότητες και προκαλεί το ενδιαφέρον. Λέγεται "αυτοτελής", γιατί οι Συνεταιρισμοί χορηγούν οι ίδιοι δάνεια στα μέλη τους, από κεφάλαια που δανείζονται από την Α.Τ.Ε. ως Νομικά Πρόσωπα. Τα δάνεια αυτά, χορηγούνται με τις ίδιες διαδικασίες και κριτήρια που εφαρμόζει η Α.Τ.Ε. και επιστρέφονται στον ίδιο το Συνεταιρισμό.

Για την άσκηση αυτοτελούς πίστης από Συνεταιρισμό, απαιτείται η σύμφωνη γνώμη διαφόρων συναρμοδίων Υπηρεσιών, όπως Υποκατάστημα της Α.Τ.Ε., Επιθεώρηση Γεωτεχνικής και Συνεταιρισμών της Α.Τ.Ε., Περιφερειακή Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών, η οποία και

υπογράφει ως τριτεγγυητής για τα δάνεια, ενώ τέλος πρέπει να υπάρχει και η απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Α.Τ.Ε.

Τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη στις εισηγήσεις των Υπηρεσιών, είναι η Υπηρεσιακή συγκρότηση το Συνεταιρισμού, η συνέπεια στις συναλλαγές με την Α.Τ.Ε., η διασφάλιση στη διαχείριση και η λογιστική ενημέρωση και τέλος το παραγωγικό δυναμικό των μελών του Συνεταιρισμού.

Μέρος Έκτο

Αγροτοβιομηχανικοί Συνεταιρισμοί

1. Η αναγκαιότητα του Αγροτοβιομηχανικού Συνεταιρισμού.

Ο πολυτεμαχισμός της αγροτικής γης είναι ένα από τα πιο σημαντικά, αν όχι το σημαντικότερο, πρόβλημα της γεωργικής εκμετάλλευσης. Η χώρα μας διαθέτει το μικρότερο αγροτικό κλήρο μεταξύ των χωρών της Ε.Ο.Κ., αφού σε μία δειγματοληπτική έρευνα της Ε.Σ.Υ.Ε. και του Υπουργείου Γεωργίας το 1981, ο μέσος κλήρος ήταν γύρω στα 43 στρέμματα ενώ αυτός της Ε.Ο.Κ. 175 στρέμματα.

Έτσι, γίνεται εύκολα αντιληπτό, ότι με το υπάρχον σύστημα γαιοκτησίας η γεωργική παραγωγή γίνεται ασύμφορη. Οι αποδόσεις είναι σχετικά μικρές, η ποσότητα παραγωγής σε πολλές περιπτώσεις μη ικανοποιητική, το κόστος παραγωγής είναι αρκετά υψηλό κ.λ.π. Ενώ λοιπόν υπάρχουν τέτοιες διαφορές με την Ε.Ο.Κ., η γεωργική μας παραγωγή πρέπει να είναι συγχρόνως ανταγωνιστική, τόσο με την Ε.Ο.Κ. όσο και στο γενικότερο διεθνή χώρο. Έτσι, η λύση του προβλήματος, βρίσκεται, στην αλλαγή του τρόπου της όλης αγροτικής δραστηριότητας αυξάνοντας τον αγροτικό κλήρο, με τη δημιουργία μεγάλων και βιώσιμων Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων.

2. Τι είναι Αγροτοβιομηχανικός Συνεταιρισμός.

Ο Αγροτοβιομηχανικός Συνεταιρισμός, που είναι η ανώτερη μορφή του Αγροτικού Συνεταιρισμού και η πιο αποδοτική διακρίνεται σε δύο είδη. Ο πρώτος, που είναι η πιο ολοκληρωμένη μορφή, επεκτείνει τη

δράση του σε όλα τα στάδια του αγροτικού τομέα, στον πρωτογενή, το δευτερογενή και τριτογενή (διακίνηση και εμπορία). Ενώ ο δεύτερος, επεκτείνει τη δράση του μόνο στο δευτερογενή (βιομηχανική επεξεργασία των προϊόντων) και στον τριτογενή τομέα.

Όμως πρέπει να διακρίνουμε τον Αγροτοβιομηχανικό συνεταιρισμό από το Αγροτοβιομηχανικό συγκρότημα. Ο μεν πρώτος, λειτουργεί στα πλαίσια ενός Δήμου ή Κοινότητας και στον οποίο συμμετέχουν τα μέλη του, ενώ το δεύτερο ασκεί τη λειτουργία του σε ευρύτερο επίπεδο, με τη συνεργασία δύο ή περισσότερων Συνεταιρισμών (πρωτοβάθμιων ή δευτεροβάθμιων), καθώς επίσης και άλλων κρατικών αγροτικών επιχειρήσεων και Ο.Τ.Α. (Δήμοι - Κοινότητες).

3. Οι Αγροτικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις του Ν.1541/85 μοχλοί ανάπτυξης.

Όπως έχουμε προαναφέρει, οι Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις του Νόμου 1541/85, έχουν τη δυνατότητα να ξεφεύγουν από τις περιορισμένες δυνατότητες των Γεωργικών Συνεταιρισμών, όπως αυτές ασκούσαν μέχρι πρότινος και ήταν κυρίως η πιστωτική και χρηματοδοτική εξυπηρέτηση των μελών τους. Ο Νόμος αυτός ανοίγει μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης, αφού επιτρέπει στους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς να καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα της παραγωγής, της μεταποίησης και της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων, καθώς και της προμήθειας και παραγωγής γεωργικών εφοδίων και μέσων αγροτικής παραγωγής (τρακτέρ, μηχανήματα, αποθήκες, φυτοφάρμακα, ψυγεία κ.λ.π.).

Οι κύριες δραστηριότητες αυτών των Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων, καθορίζονται από την παράγραφο 2 του άρθρου 3 του Νόμου 1541/85 και είναι:

- 1) Η συλλογική καλλιέργεια και εκμετάλλευση γεωργικών εκτάσεων.
- 2) Η ίδρυση και λειτουργία κοινών κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.
- 3) Η κατασκευή, συντήρηση, αγορά ή ενοικίαση αγροτικών μηχανημάτων ή εργαλείων.
- 4) Η ίδρυση και λειτουργία μονάδων για τη συσκευασία, επεξεργασία, μεταποίηση και γενικά αξιοποίηση της αγροτικής παραγωγής.
- 5) Η διακίνηση και εμπορία των προϊόντων της αγροτικής παραγωγής των μελών τους.
- 6) Η άσκηση αγροτικής πίστης.
- 7) Η παροχή τεχνικής βοήθειας στα μέλη.
- 8) Η δημιουργία Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων για την προμήθεια στα μέλη αγαθών κατανάλωσης.
- 9) Η εκτέλεση εγγειοβελτιωτικών έργων και έργων αγροτικής οδοποιίας.
- 10) Η παροχή συνεταιριστικής εκπαίδευσης.
- 11) Κάθε δραστηριότητα, για τη βελτίωση της κοινωνικής και πολιτιστικής κατάστασης των αγροτών και του βιοτικού τους επιπέδου.

Τα πλεονεκτήματα που έχουν οι Αγροτικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις του Νόμου 1541/85, καθιστούν τη σύστασή τους επτακτική, ώστε το Συνεταιριστικό κίνημα να πάρει την ώθηση που χρειάζεται. Χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα, από τη λειτουργία αυτών των Αγροτοβιομηχανικών Συνεταιρισμών θα λέγαμε πως είναι:

- α) Ανακόπτουν την τάση για διάλυση των μικρών αγροτικών εκμεταλλεύσεων.
- β) Δημιουργούν μεγάλες και βιώσιμες Αγροτικές Επιχειρήσεις.
- γ) Χρησιμοποιούν ευρύτατα τα αγροτικά μηχανήματα και τις αγροτοτεχνικές μεθόδους.
- δ) Αυξάνουν τη συνολική ποσότητα της αγροτικής παραγωγής, βελτιώνοντας την ποιότητά της.
- ε) Μειώνουν σημαντικά το κόστος παραγωγής των αγροτικών προϊόντων.
- στ) Διαθέτουν τα προϊόντα τους απευθείας στην εσωτερική ή εξωτερική αγορά, επιτυγχάνοντας και καλύτερες τιμές.
- ζ) Αυξάνουν το αγροτικό εισόδημα και βελτιώνουν το βιοτικό επίπεδο των μελών τους.
- η) Βελτιώνουν αρκετά τις συνθήκες εργασίας τους.
- θ) Συμβάλλουν τέλος τα μέγιστα, στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της υπαίθρου.

Η σημασία αυτών των Αγροτοβιομηχανικών Συνεταιρισμών για την οικονομία μας είναι πολύ σημαντική. Απασχολούν περίπου το 1/3 του ενεργού πληθυσμού μας και παρέχουν πρώτες ύλες στις αστικές επιχειρήσεις, ενώ τροφοδοτούν με προϊόντα την κατανάλωση τροφίμων. Βλέπουμε λοιπόν, ότι συμβάλλουν και στο Εμπορικό μας Ισοζύγιο, δίνοντας ζωντάνια και κίνηση στις αγορές των αστικών κέντρων, από τα εισοδήματα των απασχολούμενων σε αυτούς.

Επομένως, παρατηρούμε ότι η αστική μας οικονομία επηρεάζεται και είναι στενά δεμένη με την οικονομία του αγροτικού κλάδου και μπορούμε να πούμε ότι βρίσκονται σε μία σχέση αλληλοεξάρτησης, τόσο για την ανάπτυξή τους όσο και για τη συνολική ανάπτυξη της χώρας μας.

Μέρος Έβδομο

Ο Κρατικός παρεμβατισμός στους Συνεταιρισμούς και η άσκηση της εποπτείας και του ελέγχου

1. Γενικά.

Ο κρατικός παρεμβατισμός στους συνεταιρισμούς συνδέεται με την ίδια την εξέλιξή τους. Στην εμφάνιση των Συνεταιρισμών και στην πρώτη περίοδο της ανάπτυξής τους απουσιάζει η παρέμβαση του κράτους: στο πρώτο στάδιο της εξέλιξής τους μάλιστα το κράτος τους αγνοεί ή τους ανέχεται και σε ορισμένες περιπτώσεις τους ενισχύει.

Οι Συνεταιρισμοί γρήγορα άρχισαν να αναπτύσσονται σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, πρώτα στις αναπτυγμένες και ύστερα και στις άλλες, τις αγροτικές. Η δράση των Συνεταιρισμών αρχίζει να παίρνει το χαρακτήρα του ανταγωνισμού προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και αργότερα τα μονοπώλια. Αρχίζουν έτσι οι ανταγωνιστικές αντιθέσεις μεταξύ τους. Από τη στιγμή αυτή κάνει την εμφάνισή της και η κρατική παρέμβαση με την ψήφιση των ειδικών νόμων για τους Συνεταιρισμούς.

Ο πρώτος νόμος για τους Συνεταιρισμούς ψηφίστηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1852, που συμπληρώθηκε στα 1876 και στα 1893. Και ήταν φυσικό, γιατί στην Αγγλία πρώτα άρχισε να αναπτύσσεται το συνεταιριστικό κίνημα με την ίδρυση του πρώτου σύγχρονου συνεταιρισμού της Ροτσντέλ το 1844 και των άλλων που τον ακολούθησαν. Ακολούθησαν, στα 1867, ο πρωσικός Νόμος που στα 1868 επεκτάθηκε σε όλη τη Γερμανία και στα 1869 συμπληρώθηκε και ο Γαλλικός.

Στις δύο αυτές χώρες το συνεταιριστικό κίνημα άρχισε να αναπτύσσεται με σχετικά γρήγορους ρυθμούς ύστερα από την έκτη δεκαετία του 19ου αιώνα, ιδιαίτερα κάτω από την επίδραση της Γαλλικής Επανάστασης του 1848. Στη Γαλλία κυρίως με τη μορφή των παραγωγικών συνεταιρισμών του LOUIS BLANC και στη Γερμανία με τη μορφή των πιστωτικών του SCHULZE και του RAIFFEISEN.

Αργότερα άρχισαν να ψηφίζονται συνεταιριστικοί νόμοι και στις άλλες χώρες της Ευρώπης. Στα 1873 ο βελγικός, ο αυστριακός και ο τσεχοσλοβάκικος, στα 1876 ο ολλανδικός, στα 1881 ο ελβετικός, στα 1882 ο ιταλικός, στα 1885 ο ισπανικός (στον εμπορικό νόμο συμπεριλήφθηκαν διατάξεις για τους συνεταιρισμούς), στα 1883 του Λουξεμβούργου, στα 1893 ο ουγγρικός και ο ιρλανδικός, στα 1895 ο σουηδικός.

Ως το τέλος της πρώτης δεκαετίας του 20ου αιώνα σχεδόν σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης ψηφίστηκαν ειδικοί νόμοι "περί Συνεταιρισμών". Εξαίρεση αποτελούν η Δανία και η Νορβηγία, στις οποίες ούτε ως σήμερα έχουν ψηφιστεί τέτοιοι νόμοι. Στις Βαλκανικές χώρες, εκτός από ορισμένες του αργότερα γιουγκοσλαβικού κράτους, οι συνεταιριστικοί νόμοι ψηφίστηκαν στην 1η και 2η δεκαετία του 20ου αιώνα. Στη Ρουμανία ψηφίστηκε χωριστά για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς στα 1903 και για τους αστικούς στα 1905. Στη Βουλγαρία ψηφίστηκε στα 1907 και στην Ελλάδα στα 1914.

Με τους νόμους αυτούς ρυθμίζεται η οργάνωση, η λειτουργία και η δράση των συνεταιρισμών. Με τις διατάξεις τους άλλοι ρυθμίζουν κάθε λεπτομέρεια και άλλοι δίνουν τα νομικά πλαίσιά τους.

Ο Γερμανικός νόμος π.χ. που αποτελείται από 161 άρθρα, είναι ο πιο λεπτομερειακός. Το ίδιο ο αυστριακός και ο ελληνικός, που αποτελούνται από 95 άρθρα ο καθένας. Ενώ άλλοι όπως π.χ. ο ολλανδικός που έχει 39 άρθρα δίνουν τα νομικά μόνο πλαίσια της οργάνωσης, λειτουργίας και δράσης των συνεταιρισμών.

Πάνω στο θέμα του κρατικού παρεμβατισμού αναπτύχθηκαν πολλές απόψεις και υπάρχουν πολλές διαφωνίες. Θα μπορούσαμε να τις συνοψίσουμε σε τρεις γενικές απόψεις.

Η πρώτη αρνείται κάθε είδος κρατικού παρεμβατισμού στους συνεταιρισμούς και δεν αναγνωρίζει στο κράτος το δικαίωμα να ψηφίζει ειδικούς νόμους για τους συνεταιρισμούς.

Η δεύτερη αναγνωρίζει στο κράτος το δικαίωμα να επιβάλλει με ειδικούς νόμους τον απόλυτο κρατικό παρεμβατισμό στους συνεταιρισμούς, που χαρακτηρίζονται σαν δημόσια ιδρύματα. Και η τρίτη δέχεται έναν περιορισμένο κρατικό παρεμβατισμό στους συνεταιρισμούς και αναγνωρίζει στο κράτος το δικαίωμα ψήφισης ειδικών συνεταιριστικών νόμων. Η πρώτη άποψη βρίσκεται εκτός πραγματικότητας και είναι ανεδαφική ιδιαίτερα στις σημερινές συνθήκες, όταν προ πολλού έχει ολοκληρωθεί το πέρασμα του ελεύθερου συναγωνισμού στον κρατικό παρεμβατισμό προγραμματισμό και στην κυριαρχία των μονοπωλίων και των πολυεθνικών εταιρειών. Το κράτος συμμετέχει όλο και πιο πολύ άμεσα στην οικονομική ζωή και παίρνει την ευθύνη το ίδιο σε μία σειρά βασικούς οικονομικούς κλάδους. Όλο και πιο πολύ συνυφαίνεται με τα μονοπώλια και μετατρέπεται σε κρατικό - μονοπωλιακό.

Σαν τέτοιο παρεμβαίνει και ρυθμίζει όλο και πιο πολύ κυριαρχικά την οικονομική ζωή του τόπου. Θα ήταν συνεπώς αντινομία το κράτος αυτό να εξαιρούσε τους συνεταιρισμούς από το παρεμβατικό του πεδίο, όταν, όπως είναι γνωστό, οι συνεταιρισμοί παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην οικονομική ζωή του κάθε κράτους.

Η δεύτερη άποψη είναι εξίσου εκτός πραγματικότητας, γιατί ένας τέτοιος κρατικός παρεμβατισμός θα στερούσε κάθε ατομική πρωτοβουλία από τους συνεταιρισμούς, θα τους μετέτρεπε σε δημόσια ιδρύματα, σε κρατικούς - αναγκαστικούς οργανισμούς και θα ήταν αντίθετος με τη γενική αρχή του συναγωνισμού.

Η τρίτη άποψη βρίσκεται περισσότερο κοντά στην πραγματικότητα. Οι συνεταιρισμοί οσοδήποτε ελεύθεροι και ανεξάρτητοι και αν είναι δεν μπορούν να βρίσκονται έξω από τη γενικότερη κρατική παρεμβατική πολιτική και δεν μπορούν παρά να λειτουργούν και να δρουν μέσα στα γενικότερα πλαίσια της κρατικής πολιτικής και να γίνονται στον ένα ή στον άλλο βαθμό φορείς της πολιτικής αυτής. Αλλά, ο κρατικός αυτός παρεμβατισμός, σύμφωνα με την απόφαση της κεντρικής επιτροπής της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (Γενάρης 1946), πρέπει να είναι ελεύθερος από κάθε ατομική επίδραση, να έχει σα σκοπό να προσφέρει υπηρεσίες, να εξασφαλίζει τη συνεργασία με τη συνεταιριστική οικονομία, να μη δεσμεύει τη συνεταιριστική πρωτοβουλία και να μην εμποδίζει την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος.

Στην πράξη, ο κρατικός παρεμβατισμός δεν είναι ομοιόμορφος σ' όλες τις χώρες. Ποικίλλει από τον περιορισμένο "ανώδυνο" ως τον απόλυτο, τον ασφυκτικό. Και εκδηλώνεται είτε σε ορισμένους μόνο

τομείς, είτε σε όλους τους τομείς. Οι χαρακτηριστικότερες εκδηλώσεις του κρατικού παρεμβατισμού εμφανίζονται στη σύσταση των συνεταιρισμών, στην έγκριση του καταστατικού τους και στην άσκηση της εποπτείας και του ελέγχου σε αυτούς.

2. Στην Ελλάδα.

Στη χώρα μας, ο κρατικός παρεμβατισμός στους συνεταιρισμούς εκδηλώθηκε στα 1914 με την ψήφιση του Νόμου 602 "περί Συνεταιρισμών". Σύμφωνα με το άρθρο 2 του νόμου αυτού, το καταστατικό που συντάσσεται σαν ιδιωτικό έγγραφο από 7 τουλάχιστον πρόσωπα, υποβάλλεται για έγκριση στον αρμόδιο Υπουργό και για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς στον Υπουργό Γεωργίας. Σύμφωνα με το άρθρο 3, μόνον εφόσον εγκριθεί το καταστατικό από τον υπουργό και σταλεί στο Ειρηνοδικείο της έδρας του συνεταιρισμού, ο συνεταιρισμός αναγνωρίζεται και αρχίζει να λειτουργεί. Σύμφωνα με το άρθρο 10 του νόμου, στο συνεταιρισμό ασκείται άμεσος κρατικός έλεγχος και εποπτεία από τον αρμόδιο υπουργό (για τους αγροτικούς από τον υπουργό Γεωργίας). Εκτός όμως από την άσκηση της κρατικής εποπτείας και του ελέγχου, σύμφωνα με το άρθρο 37, αυτός γίνεται και εσωτερικά από το εποπτικό συμβούλιο του Συνεταιρισμού, που εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση.

Μέχρι το 1929, που ιδρύθηκε η Αγροτική Τράπεζα, η εποπτεία και ο έλεγχος των Αγροτικών Συνεταιρισμών ασκούνταν από το Υπουργείο Γεωργίας. Από το 1930 μέχρι σήμερα ασκείται από τη Διεύθυνση των Συνεταιρισμών της Α.Τ.Ε., η οποία διαθέτει μία καλά οργανωμένη

υπηρεσία για το σκοπό αυτό από 76 επιθεωρητές και αναπληρωτές τους και 250 επόπτες συνεταιρισμών σ' όλη τη χώρα. Εκτός από την κεντρική της υπηρεσία, που διαθέτει 30 στελέχη.

Το θέμα της άσκησης της εποπτείας και του ελέγχου στους συνεταιρισμούς αποτέλεσε και αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα για λύση προβλήματα του συνεταιριστικού μας κινήματος. Τρεις είναι οι διαμορφωμένες βασικές απόψεις πάνω στο θέμα αυτό. Η πρώτη, η άσκηση αυτή να γίνεται από την Α.Τ.Ε. Η δεύτερη, να γίνεται από το Υπουργείο Γεωργίας και η τρίτη, να γίνεται από τις ίδιες τις συνεταιριστικές οργανώσεις.

Οι δύο πρώτες απόψεις, αν διαφέρουν στον τύπο, στην ουσία είναι οι ίδιες. Και οι δύο ξεκινούν από τη θέση ότι αναγνωρίζουν και θεωρούν αναγκαίο τον απόλυτο κρατικό παρεμβατισμό στους συνεταιρισμούς.

Οι απόψεις αυτές, όπως είναι φανερό και απέδειξαν ως τώρα με την εφαρμογή τους, δεσμεύουν την πρωτοβουλία και την ελευθερία για δράση των συνεταιρισμών και εμποδίζουν την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος.

Η τρίτη άποψη είναι η σωστότερη. Ανταποκρίνεται στην ορθόδοξη συνεταιριστική αρχή και ικανοποιεί το συνεταιριστικό αίσθημα. Συναντά όμως μεγάλη αντίδραση από τους αρμόδιους κύκλους του Υπουργείου Γεωργίας και της Αγροτικής Τράπεζας.

Η Κυβέρνηση με το σχέδιο νόμου "περί Συνεταιρισμών", που επί 2 1/2 χρόνια από την πρώτη του σύνταξη συνεχώς αποσύρεται και τροποποιείται, θέλησε να δώσει μία συμβιβαστική λύση, η οποία όμως δεν ικανοποιεί κανένα, πολύ περισσότερο τις συνεταιριστικές οργανώσεις και

τους συνεταιριστές. Με το σχέδιο αυτό, ο κρατικός παρεμβατισμός στους συνεταιρισμούς παραμένει σχεδόν ατόφιος. Η εποπτεία μετατίθεται από την Α.Τ.Ε. στο Υπουργείο Γεωργίας και η διαδικασία για τη σύσταση και λειτουργία των συνεταιρισμών γίνεται περισσότερο δεσμευτική.

Όπως φαίνεται, η Κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να επιμείνει στον κρατικό παρεμβατισμό στους συνεταιρισμούς. Είναι όμως αδικαιολόγητη και βρίσκεται έξω από το καινούργιο συνεταιριστικό πνεύμα που υπάρχει στο χώρο της Ευρώπης και ιδιαίτερα στο χώρο της Ε.Ο.Κ.

Μέρος Όγδοο

Η εξέλιξη της Συνεταιριστικής Νομοθεσίας

1. Η ψήφιση του Νόμου 602/1914.

Η ψήφιση του πρώτου συνεταιριστικού Νόμου, του 602/1914 οδηγήθηκε από την ανάπτυξη των κοινωνικών αγώνων των αγροτών και την ανάγκη του κράτους για εκσυγχρονισμό.

Η ψήφιση του νόμου αυτού έχει ιδιαίτερη σημασία για την εξέλιξη του συνεταιριστικού κινήματος στην Ελλάδα γιατί αφενός εγκαινιάζει την κρατική παρέμβαση στη λειτουργία των συνεταιριστικών οργανώσεων και αφετέρου αποτελεί τη βάση της νομικής εξέλιξής τους.

Στην εισηγητική έκθεση του νόμου αναφέρονται μεταξύ άλλων:

α) Ο Συνεταιρισμός εμφανίζεται ως μέσο κοινωνικής άμυνας των απορρώτερων τάξεων προς πρόληψη της οικονομικής ή κοινωνικής καταπτώσεώς τους. Το κράτος αναγνωρίζει την εκμετάλλευση των αγροτών από τους τοκογλύφους και τους μεσάζοντες και αποδέχεται τη δυνατότητα των συνεταιρισμών να την αντιμετωπίσουν και αποδέχεται ότι βοηθούν στην ανάπτυξη της εθνικής παραγωγής. Όμως παρόλο που ο πρώτος αυτός νόμος είχε προοδευτικό πνεύμα, ουσιαστικό ρόλο για το συνεταιριστικό κίνημα της Ελλάδας έπαιξε το δανειακό έργο της Εθνικής Τράπεζας και μετά το 1929 της Αγροτικής.

Μετά την ψήφιση του 602/1914 η Τράπεζα προπαγάνδιζε με κάθε τρόπο την ίδρυση συνεταιρισμών σαν ένα μέσο απαλλαγής της υπαίθρου από την τοκογλυφία. Οι αγρότες για να εξασφαλίσουν χρήματα που τους χρειαζόνταν για την παραγωγή τους και να αποφύγουν την τοκογλυφία,

ιδρύουν μεγάλο αριθμό συνεταιρισμών με μοναδικό σκοπό την πίστωση. Έτσι όμως βιάζεται η φυσική εξέλιξη του συνεταιριστικού κινήματος που δεν αναπτύσσει πλέον άλλες δραστηριότητες εκτός από πιστωτικές δραστηριότητες.

2. Η μετα-μικρασιατική καταστροφή περίοδος.

Μετά την Μικρασιατική καταστροφή και την αγροτική μεταρρύθμιση που την ακολούθησε, δημιουργήθηκαν πιο κατάλληλες συνθήκες για το συνεταιριστικό κίνημα.

Οι αγρότες ενώνονταν σε συνεταιρισμούς για να λύσουν συλλοικά το πρόβλημα της εξεύρεσης χρημάτων.

Μέχρι τα 1936 είχαν δημιουργηθεί 5.980 συνεταιρισμοί από τους οποίους λειτουργούσαν οι 3.967. Από αυτούς το 79% ήταν πιστωτικοί, το 9,3% παραγωγικοί, το 9,3% πώλησης και 4,9% διάφοροι.

Το 1935 ιδρύεται και η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.), σαν τριτοβάθμια συνεταιριστική οργάνωση, με βάση το Νόμο "περί Σωματείων". Σ' αυτή συμμετείχαν 34 ενώσεις που αντιπροσώπευαν 1.300 γεωργικούς συνεταιρισμούς.

Όμως παρότι βλέπουμε ότι το συνεταιριστικό κίνημα παρουσίασε μεγάλη αριθμητική ανάπτυξη οι δραστηριότητές του περιορίζονταν και μετά από το 1929 από την Α.Τ.Ε. που ασκούσε την αγροτική πίστη μόνο στον πιστωτικό τομέα.

Από το 1930 εγκαινιάζεται μία περίοδος, όπου το κράτος αρχίζει να παίρνει νομοθετικά μέτρα για τους συνεταιρισμούς. Νομοθετικά μέτρα

που περιορίζουν ακόμα και τη δημοκρατική λειτουργία των συνεταιριστικών οργανώσεων.

Το αποκορύφωμα της αντισυνεταιριστικής αυτής πολιτικής, αποτελεί η κατάργηση του δικαιώματος της αυτοδιοίκησης - από τη δικτατορία του Μεταξά -, αφού όλες οι αιρετές διοικήσεις, καθαιρούνται και αντικαθίστανται από τις διορισμένες, οι οποίες και λυμνώνονται τις περιουσίες των συνεταιρισμών.

Επίσης το 1938 η ΠΑΣΕΓΕΣ διαλύεται και δημιουργείται η "Εθνική Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών Ελλάδος" (Ε.Σ.Σ.Ε.).

Έτσι βλέπουμε ότι το κράτος χρησιμοποιεί την ΕΣΣΕ και τις συνεταιριστικές οργανώσεις σε προπαγανδιστικά και εκτελεστικά όργανα της δικτατορίας.

2. Κατοχική περίοδος.

Το 1944 η πολιτική επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης ψηφίζει ειδική προοδευτική πράξη για τους συνεταιρισμούς (πράξη 60/1944) που θεωρείται σαν ο πιο προοδευτικός συνεταιριστικός Νόμος.

3. Μεταπολεμική περίοδος.

Τη μεταπολεμική περίοδο έχουμε μία ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος που όμως ανακόπηκε την περίοδο της στρατιωτικής δικτατορίας (1967 - 1974).

Με την πτώση της δικτατορίας η συνεταιριστική δραστηριότητα αρχίζει πάλι να αναπτύσσεται, όμως εξακολουθεί να καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τις κρατικές παρεμβάσεις στον αγροτικό χώρο.

Μέρος Ένατο

Ανάλυση των Συνεταιριστικών Νόμων

Στην Ελλάδα ο πρώτος ειδικός νόμος "περί συνεταιρισμών", όπως ήδη αναφέραμε, ήταν ο 602/1914 που αφορούσε όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών, δηλαδή τόσο τους γεωργικούς όσο και τους αστικούς. Από το 1979 όμως δημιουργήθηκε ειδικός Νόμος που αφορούσε αποκλειστικά τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς, ο 921. Από τότε ο 602 ισχύει μόνο για τους αστικούς. Η πρώτη ουσιαστική μεταρρύθμιση του Νόμου 921 "περί αγροτικών συνεταιρισμών" έγινε το 1982 από το Νόμο 1257 περί αποκατάστασης της δημοκρατικής λειτουργίας των Συνεταιριστικών Οργανώσεων. Τελικά ο Νόμος 921 αντικαταστάθηκε από το νέο Νόμο τον 1541. Έτσι σήμερα, για τους μεν αστικούς συνεταιρισμούς ισχύει ο Νόμος 602/1914 για τους δε αγροτικούς ο Νόμος 1541/1985. Ορισμένες από τις βασικές καινοτομίες που εισήγαγε ο νέος Νόμος ο οποίος στοχεύει να συμβάλλει στη λύση των προβλημάτων του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος που διαιώνιζε ο Νόμος 921/1979 είναι οι ακόλουθες:

1) Καθιερώνεται η ενιαία δομή των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων δηλαδή ένας γενικός αγροτικός συνεταιρισμός σε κάθε Δήμο ή Κοινότητα ή σε γειτονικούς οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Μία Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών σε κάθε Νομό. Μία κεντρική ένωση κατά κλάδο παραγωγής ή βασικό προϊόν.

2) Καθιερώνεται ο διαχωρισμός των μελών σε τακτικά και ειδικά (άρθρο 8).

3) καθιερώνεται η αρχή "κάθε μέλος μία ψήφος" (άρθρο 21) και καταργούνται οι εξουσιοδοτήσεις που προέβλεπε ο Ν. 921/1979. Η αρχή αυτή εξασφαλίζει τη δημοκρατική λειτουργία του συνεταιρισμού.

4) Για την ανάδειξη των οργάνων διοίκησης και των αντιπροσώπων προβλέπεται ένα σύστημα απλής αναλογικής (άρθρο 28).

5) Διευρύνονται οι δραστηριότητες των συνεταιριστικών οργανώσεων και κύρια και πρωτοβάθμιων (άρθρο 3). Το άρθρο 3 προέβλεπε ότι ο συνεταιρισμός μπορεί να αναπτύξει οποιαδήποτε δραστηριότητα για την επίτευξη των σκοπών του, δηλαδή για την οικονομική, την κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των αγροτών. Με τον Ν. 921/1979 υπήρχε περιορισμός στις δραστηριότητες του συνεταιρισμού που έπρεπε καταρχήν να είναι στα πλαίσια του γεωργικού επαγγέλματος και να προβλέπονται μέσα από το καταστατικό μέσα στα πλαίσια του Νόμου.

6) Προβλέπεται η εμπορία και μεταποίηση της παραγωγής των συνεταιρισμών στο συνεταιρισμό.

7) Προβλέπεται η δημιουργία κλαδικών οργανώσεων παραγωγής κατά κλάδο παραγωγής ή βασικό προϊόν (άρθρα 40 και 50).

8) Προβλέπεται η συμμετοχή του προσωπικού στα διοικητικά συμβούλια (άρθρα 28, 48, 51, 58).

9) Καθιερώνεται η προτίμηση των συνεταιρισμών έναντι των τρίτων για παροχή εργασίας στο συνεταιρισμό (άρθρο 18).

Ο νέος Συνεταιριστικός Νόμος 1541/1985 ορίζει την ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. ως κεντρική ανώτατη ιδεολογική επαγγελματική οργάνωση της συνεταιριστικής κίνησης στη χώρα, εκπροσωπεί δε τις συνεταιριστικές γεωργικές οργανώσεις τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Μέλη της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. από το 1982 (νόμος 1257) μπορούν να γίνουν μόνο οι Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών.

Μέρος Δέκατο

Έλεγχος - Κίνητρα Συνεταιρισμών

1. Έλεγχος και εποπτεία σύμφωνα με τον Ν. 2169/1993.

Έλεγχος και εποπτεία σύμφωνα με τον Ν. 2169/1993 στις Συνεταιριστικές Οργανώσεις, Κοινοπραξίες και εταιρείες τους ασκείται και από το Σώμα Ειδικών Ελεγκτών σύμφωνα με το νέο Νόμο 2169/1993. Σύμφωνα με το Νόμο αυτό η εποπτεία σκοπό έχει:

α) Τη νόμιμη λειτουργία των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, των Κοινοπραξιών και των Συνεταιριστικών Εταιρειών και ιδίως την τήρηση από τα όργανά τους του Νόμου, του Καταστατικού και των Κανονισμών.

β) Το διαχειριστικό και λογιστικό έλεγχο των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, των Κοινοπραξιών και των Συνεταιριστικών Εταιρειών και γενικά την παρακολούθηση της οικονομικής τους κατάστασης.

γ) Την υποβοήθηση του έργου των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, των Κοινοπραξιών και των Εταιρειών τους για την ορθολογική οργάνωση, τη σωστή επιχειρηματική δράση, την αποδοτική λειτουργία και την πληρέστερη άσκηση των δραστηριοτήτων τους.

δ) Την υποβοήθηση των Εποπτικών Συμβουλίων των Αγροτικών συνεταιριστικών Οργανώσεων, των Κοινοπραξιών και των Εταιρειών τους στην άσκηση των αρμοδιοτήτων τους.

Σύμφωνα με τον ίδιο Νόμο η εποπτεία του Κράτους στις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις, Κοινοπραξίες και Εταιρείες τους ασκείται

από Σώμα Ειδικών Ελεγκτών, η σύνθεση και η λειτουργία του οποίου καθορίζονται με Προεδρικό Διάταγμα.

Ο έλεγχος από το Σώμα αυτό είναι είτε αυτεπάγγελτος είτε μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου και διακρίνεται σε γενικό και ειδικό. Ο γενικός έλεγχος διενεργείται μία φορά τουλάχιστον κάθε δύο χρόνια. Στις δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις και Συνεταιριστικές Εταιρείες ο γενικός έλεγχος διενεργείται κατ' έτος. Ο ειδικός έλεγχος διενεργείται κατά την κρίση του Ειδικού Σώματος Ελεγκτών ή όταν υπάρχουν καταγγελίες ή ενδείξεις για πιθανές ανωμαλίες στη διαχείριση.

Οι ελεγκτές σύμφωνα με τον Ν. 2169/1993 υποβάλλουν το πόρισμα του ελέγχου στο Εποπτικό Συμβούλιο της Συνεταιριστικής Οργάνωσης ή στο Διοικητικό Συμβούλιο των Συνεταιριστικών Εταιρειών για να το ανακοινώσει στην πρώτη Γενική Συνέλευση των μελών της Οργάνωσης που ελέγχθηκε. Στη Συνέλευση αυτή δικαιούται και καλείται να παρίσταται και ο ελεγκτής που διενήργησε τον έλεγχο.

Στην περίπτωση που τα αρμόδια όργανα της Οργάνωσης που ελέγχθηκε δεν ανακοινώσουν το πόρισμα στην πρώτη Γενική Συνέλευση, τα εποπτικά όργανα του Ειδικού Σώματος Ελεγκτών υποχρεούνται εντός μηνός να απευθύνονται στη Γενική Συνέλευση που συγκαλείται ειδικά από το Εποπτικό Συμβούλιο των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων για την ανακοίνωση του πορίσματος του ελέγχου.

Ο Νόμος λέει ότι αν από το πόρισμα του ελέγχου προκύπτει ότι έχουν συντελεστεί πράξεις τιμωρούμενες από τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα, το Ελεγκτικό Όργανο υποχρεούται εντός δέκα (10) ημερών να

υποβάλλει το πόρισμά του ή τη σχετική του έκθεση στην αρμόδια εισαγγελική αρχή.

Το Ειδικό Σώμα Ελεγκτών υποχρεούται να συντάσσει και να αποστέλλει στην Π.Α.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ. ένα τουλάχιστον μήνα πριν από τη διεξαγωγή της Τακτικής Γενικής Συνέλευσης, με σκοπό την ανακοίνωση σ' αυτήν της ετήσιας περιληπτικής έκθεσης για τους ελέγχους που διενήργησαν τα Ελεγκτικά Όργανα κατά το διάστημα που μεσολάβησε από την προηγούμενη Τακτική Γενική Συνέλευση καθώς και τα αντίστοιχα συμπεράσματά τους.

2. Κίνητρα για την ανάπτυξη των Συνεταιρισμών.

α) Η φιλοσοφία της παροχής κινήτρων στις συνεταιριστικές οργανώσεις.

Οι συνεταιρισμοί στη χώρα μας, όπως είδαμε παραπάνω, πάσχουν από χρόνια προβλήματα. Παρά την ποσοτική τους αύξηση δεν μπόρεσαν να αποτελέσουν μέσο ανάπτυξης του αγροτικού τομέα (στη βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής κατάστασης των μελών του). Αντίθετα αποτέλεσαν τους πράκτορες για τη διείσδυση του τραπεζικού κεφαλαίου. Κατά συνέπεια να υπάρχει μία σχετική δυσπιστία από πλευράς αγροτών για να πάρουν πρωτοβουλίες σε όλα τα επίπεδα συνεταιριστικής δράσης στη μέχρι τώρα λειτουργία των συνεταιρισμών.

Για την ανάπτυξη λοιπόν των συνεταιριστικών οργανώσεων, την ενεργοποίησή τους και την ορθολογική λειτουργία τους χρειάζεται η ύπαρξη ενός ικανοποιητικού θεσμικού πλαισίου αλλά όμως δεν αρκεί από μόνο του για την επίτευξη των παραπάνω στόχων επειδή αναγκαία

συνθήκη είναι και η ενεργοποίηση των αγροτών. Υπό αυτή την έννοια η παροχή συγκεκριμένων οικονομικών κινήτρων είναι απαραίτητη στους συνεταιρισμούς για την προοδευτική δραστηριοποίησή τους.

Μέσα στη φιλοσοφία αυτή μπορεί να τοποθετηθεί η παροχή ιδιαίτερων κινήτρων που χορηγούνται για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Βέβαια στη λογική αυτή υπάρχει και ο αντίλογος, ότι δηλαδή η παροχή κινήτρων στους συνεταιρισμούς νοθεύει τον ανταγωνισμό και συνιστά πράξη άνισης μεταχείρισης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Υποστηρίχθηκε επίσης από πολλές επιχειρηματικές οργανώσεις ότι η ευνοϊκή μεταχείριση προς τις συνεταιριστικές οργανώσεις και τις βιοτεχνικές ή βιομηχανικές δραστηριότητές τους έχει οδηγήσει σε ένα απαράδεκτο και επιβλαβέστερο για την ελληνική οικονομία ενδοελληνικό ανταγωνισμό. Συνέπεια αυτού του ανταγωνισμού ήταν και θα είναι η κάμψη της παραγωγής, η αύξηση της ανεργίας.

Αυτή η υποστήριξη και νόθευση του ανταγωνισμού δεν ευσταθεί. Ο συνεταιρισμός σαν κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο που διαφοροποιείται από μια ιδιωτική επιχείρηση είναι φυσικό να έχει διαφορετική μεταχείριση από αυτή. Όμως πέρα από αυτό η παροχή κινήτρων που θα μετατρέψει τους συνεταιρισμούς από πράκτορες του τραπεζικού κεφαλαίου σε οικονομικές μονάδες, όχι μόνο δεν είναι πράξη μονοπωλιακού χαρακτήρα και νόθευσης του ανταγωνισμού αλλά αντίθετα αντικαθιστά το εμπορικό και βιομηχανικό κεφάλαιο εκεί όπου υπέτασσε την κυριαρχία του στους αγρότες.

Επιπλέον η ανεπαρκής οργάνωση των συνεταιρισμών και η έλλειψη τεχνικοοικονομικής υποδομής αποτελεί επιχείρημα για την ενίσχυση των συνεταιρισμών και όχι για την εγκατάλειψή τους.

Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών είναι αναγκαία προϋπόθεση για τη στήριξη του συνεταιριστικού κινήματος στη χώρα μας και για την ανάπτυξή του.

3. Κίνητρα και οικονομικές ενισχύσεις - φοροαπαλλαγές σύμφωνα με το Νόμο 2169/1993.

Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και γεωργίας και με τη γνώμη της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ., μπορεί να καθορίζονται οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση κινήτρων και οικονομικών ενισχύσεων προς τις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις και τις Συνεταιριστικές Εταιρείες με σκοπό την προώθηση των δραστηριοτήτων τους σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Ειδικές διατάξεις που προβλέπουν τη χορήγηση κινήτρων και οικονομικών ενισχύσεων ή άλλων φορολογικών απαλλαγών των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων διατηρούνται σε ισχύ, εκτός αν ρητά καταργούνται με τον παρόντα νόμο.

Συγκεκριμένα η ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. ενισχύεται οικονομικά από τον Οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.) με την καταβολή σ' αυτή κάθε χρόνο ένα τοις εκατό (1%) από τα έσοδά του, που πραγματοποιούνται σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 5 του Ν. 1790/1988, όπως αυτή ισχύει κάθε φορά. Ομοίως ενισχύονται οικονομικά

η Γενική Συνομοσπονδία Αγροτικών Συλλόγων Ελλάδος (ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.) και η Συνομοσπονδία Δημοκρατικών Αγροτικών Συλλόγων Ελλάδος (ΣΥ.Δ.Α.Σ.Ε.) από τον Οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.) με την καταβολή κάθε χρόνο σε αυτές εξ ημισείας ποσοστού 0,50% από τα έσοδά του που πραγματοποιούνται ως ανωτέρω. Τα ανωτέρω ποσοστά από τα έσοδα του ΕΛ.Γ.Α. δεν υπολογίζονται επί των χορηγήσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό. Η οικονομική ενίσχυση καταβάλλεται μέσα στο πρώτο εξάμηνο κάθε έτους με βάση τα έσοδα που πραγματοποιήθηκαν κατά τον προηγούμενο χρόνο από τον ΕΛ.Γ.Α., σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη, με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας.

Τα καταστατικά των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και οι τροποποιήσεις τους δεν υπόκεινται στο τέλος χαρτοσήμου ή σε άλλη επιβάρυνση υπέρ του Δημοσίου ή υπέρ τρίτου. Οι διατάξεις των άρθρων 1 - 5 του Νόμου 2169/1993 όπως και κάθε άλλη διάταξη που παρέχει διευκολύνσεις ή απαλλαγές από φόρους, τέλη χαρτοσήμου ή άλλα υπέρ του δημοσίου τέλη, εισφορές ή δικαιώματα υπέρ οποιουδήποτε τρίτου για τη συγχώνευση επιχειρήσεων, εφαρμόζονται ανάλογα και στις συγχωνεύσεις των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων.

Αγορές ακινήτων από Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις για τη δημιουργία επιχειρήσεων μέσα στην περιφέρειά τους ή μεταχειρισμένων κινητών μέσων αγροτικής παραγωγής έχουν την ίδια φορολογική μεταχείριση από το Δημόσιο. Οι εισφορές των μελών προς τις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις δεν υπόκεινται σε φόρο ή σε τέλος χαρτοσήμου ή οποιαδήποτε άλλη επιβάρυνση υπέρ τρίτου.

Οι καταθέσεις των μελών του Συνεταιρισμού σε αυτόν, οι αναλήψεις καταθέσεων και οι χορηγήσεις δανείων από το Συνεταιρισμό στα μέλη του απαλλάσσονται από κάθε τέλος χαρτοσήμου ή άλλο τέλος υπέρ του δημοσίου και από κάθε εισφορά ή δικαίωμα υπέρ τρίτου, με την επιφύλαξη της διάταξης της παρ. 3 του άρθρου 26 του παρόντος Νόμου. Δεν υπόκεινται σε φόρο μεταβίβασης ή τέλος ή άλλο δικαίωμα υπέρ του Δημοσίου ή τρίτων οι πράξεις με τις οποίες ακίνητα μεταβιβάζονται μεταξύ Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων καθώς και μεταξύ Αγροτικών Συνεταιρισμών, Κοινοπραξιών και Εταιρειών τους.

Απαλλάσσεται του φόρου μεταβίβασης ακινήτων η αξία του ακινήτου που μεταβιβάζεται στα μέλη των Αγροτικών Συνεταιρισμών πρώτου βαθμού, κατά το ποσοστό που υποβλήθηκε αυτή σε φόρο μεταβίβασης κατά την αγορά από το Συνεταιρισμό του ακινήτου που μεταβιβάζεται. Ειδικά για απαλλαγές από το Φ.Π.Α. έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του Ν. 1642/1986 όπως ισχύουν κάθε φορά. Συμβάσεις μεταξύ Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και του Δημοσίου ή Ν.Π.Δ.Δ. που αφορούν αγροτικά προϊόντα ή γεωργικά εφόδια και υπηρεσίες, δεν υπόκεινται σε τέλος χαρτοσήμου ή σε άλλη επιβάρυνση υπέρ τρίτου.

Η νόμιμη προμήθεια, για τις ασφαλιστικές συμβάσεις που καταρτίζονται ή ανανεώνονται με τη μεσολάβηση Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, καταβάλλεται σ' αυτές αντί στον ειδικό λογαριασμό που προβλέπεται από το άρθρο 13 παρ. 4 του Ν. 1256/1982, ανεξάρτητα από το αν προηγήθηκε ή όχι η υπόδειξη, που προβλέπεται από την ίδια πιο πάνω διάταξη.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑΧΩΡΗΤΟ ΚΑΙ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 13 ΠΑΡ. 4 ΤΟΥ Ν. 1256/1982

Στον προϋπολογισμό εξόδων του Υπουργείου Γεωργίας μπορεί να εγγράφεται κάθε χρόνο πίστωση ελεγχόμενη απολογιστικά για την οικονομική ενίσχυση της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. που διατίθεται από αυτήν αποκλειστικά για δαπάνες συνεταιριστικής εκπαίδευσης, μετεκπαίδευσης ή επιμόρφωσης αιρετών στελεχών ή υπαλλήλων Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, με βάση τον ετήσιο προϋπολογισμό τους.

Οι προβλεπόμενες από το άρθρο 26 και από τις παραγράφους 1 και 12 του παρόντος άρθρου οικονομικές ενισχύσεις απαλλάσσονται από κάθε τέλος χαρτοσήμου ή άλλη επιβάρυνση υπέρ του Δημοσίου, καθώς και από κάθε εισφορά ή δικαίωμα υπέρ τρίτου. Οι πρωτοβάθμιες Α.Σ.Ο. δεν υποχρεούνται να εγγράφονται στα Εμπορικά Επιμελητήρια της Περιφέρειάς τους.

Μέρος Ενδέκατο

Συμπεράσματα - Προτάσεις

1. Συμπεράσματα για το ρόλο του κράτους.

Στα πλαίσια της εξαρτημένης ανάπτυξης που επιβλήθηκε μεταπολεμικά κεφαλαιώδης υπήρξε ο ρόλος του κράτους στη διαδικασία συσσώρευσης.

Τα μέσα του κράτους υπήρξαν τα ακόλουθα:

α) Ο πιστωτικός μηχανισμός.

Δύο μεγάλοι τραπεζικοί οργανισμοί, η Εθνική Τράπεζα και η Εμπορική Τράπεζα έλεγχαν το 90% των σημαντικότερων αποθεμάτων της χώρας. Ο βαθμός συγκέντρωσης του τραπεζικού κεφαλαίου, σημαίνει παράλληλα και τον κεφαλαιώδη ρόλο του κράτους στη διαδικασία κεφαλαικής συσσώρευσης, δεδομένου ότι η Εθνική Τράπεζα, ο ισχυρότερος τραπεζικός οργανισμός στην Ελλάδα καθόριζε με τη νομισματική επιτροπή το σύνολο των πιστώσεων της χώρας.

Ο κρατικός προϋπολογισμός.

Ο ρόλος του κρατικού προϋπολογισμού στην οικονομική ζωή της Ελλάδας δυνάμωνε προοδευτικά όχι μόνο σε σχέση με τη μεταπολεμική περίοδο αλλά και σε σχέση με άλλες καπιταλιστικές χώρες. Έτσι ενώ προπολεμικά η συμβολή του προϋπολογισμού στο ελληνικό εισόδημα ήταν της τάξης του 16 - 17% στα μέσα της δεκαετίας του '70 ανερχόταν σε 35 - 40%.

Οι άμεσες κρατικές επενδύσεις.

Η συμμετοχή του κράτους στις επενδύσεις υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική. Μόνο κατά την περίοδο 1955 - 1966 αντιπροσώπευαν το 30 - 40% του συνόλου των επενδύσεων.

Η φορολογική και δασμολογική πολιτική.

Η πολιτική των εμμέσων φόρων και των χαμηλών μισθών αποτέλεσαν βασικό μέσο αναδιανομής των εισοδημάτων υπέρ των βιομηχάνων. Παράλληλα η δασμολογική προστασία που εφαρμόστηκε επέτρεψε τη δημιουργία και επιβίωση μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων. Στο μέτρο αυτό η αύξηση της ενεργούς ζήτησης είχε σαν συνέπεια τη δημιουργία μικρών ομοειδών οικονομικών μονάδων που αποτέλεσαν μικρή μετεξέλιξη της οικοτεχνίας και χαρακτηρίζονταν από πολύ χαμηλή παραγωγικότητα.

Η πολιτική των κινήτρων.

Στην 26ετία 1953 - 1978, 23 νόμοι διαμόρφωσαν ένα πολύπλοκο πλέγμα έμμεσων και επίπεδων κινήτρων. Το σύνολο των κινήτρων αυτών προέβλεπε γενικά:

Επανεξαγωγές κεφαλαίων και κερδών για τις επενδύσεις ξένων κεφαλαίων.

Αδασμολόγητη εισαγωγή κεφαλαιουχικού εξοπλισμού.

Αυξημένα ποσοστά αποσβέσεων.

Δημιουργία αφορολόγητου αποθεματικού από τα κέρδη.

Επιδότηση εξαγόμενων προϊόντων.

Το σύνολο το κινήτρων αποσκοπούσε στην προέλκυση ξένων κεφαλαίων και στην προώθηση των εξαγωγών. Ειδικά για τις ξένες

επενδύσεις το βασικό νομοθετικό πλαίσιο αποτέλεσε ο Ν. 2687/53 που παρείχε ιδιαίτερα προνόμια στο ξένο κεφάλαιο.

Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε ότι μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο το κράτος έπαιξε τον κύριο ρόλο στην αστικοποιητική διαδικασία στην Ελλάδα. Όμως η πολιτική αυτή των παροχών και των κινήτρων δεν μπορούσε να επιτρέψει την ορθολογική οργάνωση των παραγωγικών δομών της χώρας. Αντίθετα οι κρατικές παροχές προς το ντόπιο και ξένο κεφάλαιο οδήγησαν στη δημιουργία οικονομικών μονάδων που η συγκρότησή τους έγινε χάρη στην κρατική εύνοια και προστασία και οι οποίες δεν σχετίζονταν ούτε με τις ανάγκες της αγοράς, ούτε απόχτησαν ποτέ ορθολογική οργάνωση. Δεν είναι λοιπόν διόλου παράδοξο γιατί στην Ελλάδα δεν αναπτύχθηκε επιχειρηματική δραστηριότητα που θα βασιζόταν στη λογική και τους νόμους της αγοράς. Κάτω από τις συνθήκες αυτές οι Έλληνες επιχειρηματίες θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως εισοδηματίες εφόσον τα έσοδά τους δεν ήσαν κέρδη που προήλθαν από την αγορά αλλά πρόσοδοι που προέκυπταν από τη μονοπώληση των παροχών του κράτους προς αυτούς.

Βασικός τροφοδότης του μοντέλου αυτού υπήρξε ο αγροτικός κόσμος που προμήθευσε φτηνά εργατικά χέρια και κυρίως χρηματοδότησε με το πλεόνασμά του την όλη διαδικασία.

2. Προτάσεις.

Από τα συμπεράσματα που αναφέρθηκαν, αλλά και από την έρευνα που επιχειρήθηκε, βγαίνουν χρήσιμες θα έλεγα προτάσεις για πιο μεγάλη ανάπτυξη της συνεταιριστικής δραστηριότητας στον Ελληνικό χώρο.

Σαν μια πρώτη γενική διαπίστωση, υπάρχει περιθώριο για άνοδο του κάπως χαμηλού επιπέδου συνεταιριστικής αντίληψης, που διακρίνει τους απλούς αγρότες των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών. Αυτό θα γίνει με μία συστηματική εξόρμηση για εκπαιδευτική αναβάθμιση, πάνω στις αρχές του συνεργατισμού, της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας, ώστε να μπορούν οι ίδιοι οι Πρωτοβάθμιοι Συνεταιρισμοί να λειτουργούν και να δρουν με κριτήρια όχι μόνο οικονομικά (μεγιστοποίηση αποτελεσμάτων), αλλά και κοινωνικά (εκπαιδευτική και πολιτιστική ανύψωση των μελών στην ιδέα του "Συνεταιρισμού").

Μία δεύτερη διαπίστωση, που αφορά κυρίως τους πρωτοβάθμιους Συνεταιρισμούς, αλλά και τους δευτεροβάθμιους (Ενώσεις), έχει να κάνει με την οργανωτική αναδιάταξή τους. Είναι γεγονός ότι παρουσιάζονται πολλά ενδογενή συνεταιριστικά προβλήματα, λόγω έλλειψης στελέχωσης των Συνεταιρισμών με άτομα που θα μπορούν να επιλαμβάνονται σε θέματα εξειδίκευσης της εργασίας (συγκέντρωση, μεταποίηση, διάθεση κ.λ.π.), όπως και σε θέματα αποτελεσματικής διοίκησης (MANAGEMENT) της ίδιας της δομής της Συνεταιριστικής Οργάνωσης (απλής ή πιο σύνθετης).

Όσον αφορά τώρα, τη χρηματοδοτική στενότητα που αντιμετωπίζει το συνεταιριστικό φάσμα στις μέρες μας, είναι θέμα που μπορεί να αντιμετωπιστεί βασικά από τους ίδιους τους Συνεταιρισμούς και όχι να τα περιμένουν όλα από την κρατική επιχορήγηση όταν είναι δεδομένο ότι υπάρχει κρίση. Διάφορα μέτρα οικονομικής εξυγίανσης των Συνεταιρισμών είναι απαραίτητα, ώστε να μπορούν να ανταπεξέρχονται στις ανάγκες τους. Πιο ορθολογικά οικονομικά κριτήρια, μελέτες

βιωσιμότητας για κάθε νέα σοβαρή επένδυση, καλύτερη αξιοποίηση των υπάρχουσών εγκαταστάσεων και περιουσιακών στοιχείων, εξοικονόμηση ιδίων κεφαλαίων και αποθεματικών για ενδεχόμενη αυτοχρηματοδότηση και αποφυγή άλλων δανεισμών που επιφέρουν νέα οικονομιά ανοίγματα, είναι μερικά βήματα που πρέπει να γίνουν ώστε να πάψουν οι Συνεταιρισμοί (κυρίως οι Πρωτοβάθμιοι και Δευτεροβάθμιοι), να εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη βοήθεια και την εγγύηση της Πολιτείας (μέσω Α.Τ.Ε. ή άλλων φορέων).

Όμως, το ζήτημα των συνεταιριστικών δομών είναι σαφώς και θέμα πολιτικής της εκάστοτε κυβέρνησης, που οφείλει να επιβλέπει και να ελέγχει τους κανόνες που διέπουν την όλη συνεταιριστική δραστηριότητα. Πρέπει να είναι ο θεματοφύλακας για την εξυγίανση της αγοράς αγροτικών προϊόντων και αποφυγή φαινομένων, όπως ο αθέμιτος ανταγωνισμός, η παραβίαση κειμένων κανόνων και διατάξεων, η αλλοίωση και διαστρέβλωση των κοινοτικών ευεργετημάτων για αύξηση του κέρδους και μόνο και η ασυνεννοησία μεταξύ κρατικών οργάνων και Συνεταιριστικών Οργανώσεων.

Τέλος, η Πολιτεία οφείλει να ασκεί μία έντιμη και συνεπή αγροτική πολιτική προς όλους τους αγροτικούς φορείς και τις Συνεταιριστικές Ενώσεις, με την ανάληψη των υποχρεώσεων που έχει προς αυτές, από την επιβολή που τους έδωσε ή ακόμα δίνει για άσκηση παρεμβατικής κοινωνικής πολιτικής εκ μέρους της και να μην τις αφήνει ακάλυπτες στα συνακόλουθα οικονομικά ανοίγματα που τις βαρύνουν. Και αυτό, γιατί οι Ενώσεις των Πρωτοβάθμιων Συνεταιρισμών, όντας ανήμπορες να καλύψουν αυτά τα ανοίγματα λόγω χρηματοδοτικής στενότητας, περιορίζουν και τις άλλες δραστηριότητές τους που είναι αναγκαίες (συγκέντρωση, μεταποίηση, διάθεση κ.λ.π.), με αποτέλεσμα να συρρικνώνεται το εισόδημα των αγροτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Π.Αβδελίδη: «Ο Συνεταιρισμός στις συνθήκες του Καπιταλισμού. Θεωρία - Εξέλιξη - Πράξη», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα Φεβρουάριος 1978.
2. Π. Αβδελίδη: «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί - Συνεταιρισμός», ΕΛ.ΚΕ.ΠΑ., Αθήνα 1985.
3. Π. Αβδελίδη: «Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα. Ιστορική εξέλιξη και Δράση. Προβλήματα και προοπτικές ανάπτυξης», Τέταρτη έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα Οκτώβριος 1985.
4. Σ. Κωστόπουλου: «Αυτοδιαχείριση», εκδόσεις Στοχαστής, Αθήνα Μάιος 1984.
5. Κ. Παπαγεωργίου: «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί», Ίδρυμα Ευγενίδου, Αθήνα 1988.
6. Π. Πατσή: «Οργάνωση και διαχείριση Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων», Ίδρυμα Ευγενίδου, Αθήνα 1989.
7. Κ. Παπαγεωργίου - Π. Πατσή: «Οργάνωση και διοίκηση Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων και Συνεταιρισμών», Ίδρυμα Ευγενίδου, Αθήνα 1982.
8. Α. Τσιμπούκη: «Οι νέοι θεσμοί διοίκησης, χρηματοδότησης και ανάπτυξης Επιχειρήσεων και Περιοχών στη χώρα μας», ΥΠ.Ε.Π.Θ., Αθήνα 1988.
9. Π. Αβδελίδη: «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί - Συνεταιρισμός», Αθήνα 1985 σελ. 40.

10. Κ. Παπαγεωργίου - Π. Πατσή: «Οργάνωση και διοίκηση Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων και Συνεταιρισμών», Αθήνα 1982 σελ. 83.
11. Π. Πατσή: «Οργάνωση και διαχείριση Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων», Αθήνα 1989 σελ. 151.
12. Π. Πατσή: «Οργάνωση και διαχείριση Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων», Αθήνα 1989 σελ. 157.
13. Π. Αβδελίδη: «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί - Συνεταιρισμός», Αθήνα 1985 σελ. 35.
14. Α. Τσιμπούκη: «Οι νέοι θεσμοί διοίκησης, χρηματοδότησης και ανάπτυξης Επιχειρήσεων και Περιοχών στη χώρα μας», Αθήνα 1988, σελ. 245 - 246.
15. : «Ιστορία και Αρχές Συνεργατισμού»

